

Södertörns högskola | Examensarbete 15 hp

AUO3 | Hötterminen 2009 |

Läroarutbildning med interkulturell inriktning

Vägen mot kunskapsmålen

– Ett Lärar- och elevperspektiv

Författare: Fonda Demirel

Handledare: Johan Eellend

Examinator: Beatriz Lindqvist

Abstract

Nature of work: Thesis 15 HP

Title: Towards knowledge objectives- a teacher and student perspectives

Author: Fonda Demirel

Supervisor: Johan Eellend

Examiner: Beatriz Lindqvist

The purpose of this study is to investigate teachers 'and students' understanding of why students finish school with incomplete scores and which resources they consider necessary for students to accomplish the goals that are set for the students. Owing to the reuse of pupils and teachers' experiences, this study will highlight significant qualitative aspects of work with students who finish school with incomplete high school grades. Hopefully, will this study be a support and information base in secondary school.

The material forming the basis for the report's theoretical assumptions and the basic assumption is based on Lev Vygotsky sociocultural perspective on learning that Olga Dysthe discuss and develop further in his book, *Dialog, samspel och lärande*. The present work is based on qualitative research method. I selected this research method because I am interested in getting an understanding of the importance and significance of this research The study applied a qualitative interview format.

As a result of the investigation as it has appeared that students difficulties to achieve the goals, depends on several factors, mostly on the student's socio-economic and psychosocial situation they live in. The life situation of the students determines the learning and knowledge process and how they reach their goals. The study concludes that a better synergy between the various stages need to be improved, the necessary resources, teachers need to understand the course objectives and then enlighten them to the students. As a final point, more explicit syllabus is needed owing to the easiness of being interpretable. Having more straightforward syllabus, unfair judgment will be prevented.

Keywords: "a school for all", "incomplete grades", students, teacher, the sociocultural perspective on learning, individual-related factors, process-related factors and system factors.

Sammanfattning

Arbetets art: Examensarbete 15 HP

Titel: Vägen mot kunskapsmålen – ett lärare- och elevperspektiv

Författare: Fonda Demirel

Handledare: Johan Eellend

Examinator: Beatriz Lindqvist

Syftet med studien är att undersöka lärares och elevernas uppfattning om varför elever går ut med ofullständiga betyg och vilka resurser de anser behövs för att eleverna skall kunna uppnå målen. Genom denna återanvändning av elevernas respektive lärarnas erfarenheter, ämnar studien lyfta fram betydelsefulla kvalitativa aspekter i arbetet med elever som går ut med ofullständiga gymnasiebetyg. Förhoppningsvis kan studien utgöra ett informationsunderlag i användningen av gymnasieskolans integrerande stödinsatser.

Det material som utgör underlag för uppsatsens teoretiska förutsättningar och grundantagande bygger på Lev Vygotskijs sociokulturella perspektivet på lärande som Olga Dysthe diskuterar och vidareutvecklar i sin bok *Dialog, samspel och lärande*. Föreliggande arbete bygger på kvalitativ forskningsmetod. Jag har valt denna forskningsmetod för att jag är intresserad av att få en förståelse över betydelsen och innebörden av det som studeras. I studien tillämpas en kvalitativ intervjuform.

I samband med undersökningen så har det framkommit att eleverna svårigheter att nå målen kan bero på flera olika faktorer men mycket beror på elevens socioekonomiska och psykosociala situation de lever i. Elevernas livssituation avgör kunskapsinläringen och för hur de når kunskapsmålen. Studiens slutsats är att en bättre samverkan mellan de olika leden (inom skolvärlden) behöver förbättras, behövliga resurser på plats, lärare behöver själva förstå kursmålen för att sedan tydliggöra dessa för eleverna och slutligen behövs det explicitare kursplaner då dessa upplevs som tolkningsbara, vilket kan bidra till orättvis bedömning.

Nyckelord: ”ofullständiga betyg”, ”en skola för alla, elever, lärare, den sociokulturella synen på lärande, individrelaterade faktorer, systemrelaterade faktorer och processrelaterade faktorer.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	4
1. Introduktionskapitel	5
1.1 Inledning	5
1.2 Bakgrund	5
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Definition av begrepp	7
1.4.1 En skola för alla	7
1.4.2 Fullständiga betyg	7
1.5 Disposition	7
2. Teoretiska utgångspunkter	8
2.1 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	8
2.2 Skolans uppdrag	11
2.3 Faktorer som påverkar elevernas måluppfyllelse	12
2.3.1 Individrelaterade faktorer	12
2.3.2 Processrelaterade faktorer	12
2.3.3 Systemrelaterade faktorer	13
2.4 <i>En skola för alla</i>	14
2.4.1 Historisk aspekt av <i>En skola för alla</i>	15
2.4.2 I dag; <i>En skola för alla</i>	16
2.4.3 Arbetet mot <i>En skola för alla</i>	17
2.5 Tidigare forskning	18
3 Material och metod	19
3.1 Kvalitativ forskningsmetod	20
3.2 Avgränsningar och urval	21
3.3 Validitet och reliabilitet	21
3.4 Informanterna	22
3.4.1 Lärare	22
3.4.2 Elever	22
4. Resultat – och analysredovisning	23
4.1 Orsaksförklaringar till att elever inte uppnår målen	23
4.1.1 Individrelaterade faktorer	23
4.1.3 Systemrelaterade faktorer	31
4.1.3.2 Vilka resurser behövs för att eleverna ska uppnå kursmålen?	34
4.1.3.3 Skolledningens ansvar	34
4.1.3.4 Läromiljön	35
4.1.3.5 Relationen mellan de olika leden i skolverksamheten	37
4.1.4 Omotiverade elever	39
5. Diskussion	41
5.4 Resultatdiskussion	41
5.4.1 Faktorer som påverkar elevernas möjligheter att nå kunskapsmålen	41
5.4.2 Behövliga resurser mot måluppfyllelsen	43
5.4.3 Arbetet mot ökad måluppfyllelse	44
5.4.4 Rekommendationer	46
7. Referensförteckning	47
7.1 Internetadresser	47
7.2 Tidsskrifter	48
Bilaga 1	49
Bilaga 2	50
Bilaga 3	51

1. Introduktionskapitel

1.1 Inledning

Denna studie handlar om lärares respektive elevernas uppfattning om varför elever går ut med ofullständiga betyg och vilka resurser de anser behövs för att eleverna skall kunna uppnå målen. Genom denna återanvändning av elevernas respektive lärarnas erfarenheter, ämnar studien lyfta fram betydelsefulla kvalitativa perspektiv i arbetet med elever som går ut med ofullständiga gymnasiebetyg. Förhoppningsvis kan studien utgöra ett informationsunderlag i användningen av gymnasieskolans integrerande stödinsatser.

1.2 Bakgrund

I en undersökning som Lärarförbundet har utfört, har de låtit drygt 2000 slumpvis valda lärare att instämma eller ta avstånd från påståendet ” Vi har det stöd vi behöver för barn med särskilda behov”. 17 procent instämde medan 59 procent tog avstånd. Ombudsman Lee Gleichman Linnarsson vid Lärarförbundet menar att det klarligen är budgeten ute i kommunerna som avgör insatserna och inte den rättighet som skolförfattningarna ger barn i behov av extra stöd. Vidare säger Linnarsson att lärarna kan göra en insats ”genom att föreslå åtgärder, följa upp och utvärdera åtgärdsprogrammen”¹. Vidare poängterar Linnarson ”med en bättre sådan process skulle fler elever få det stöd som de behöver och resurserna räcka bättre till behoven”.² Förra året fick skolinspektionen 149 anmälningar om brister i det särskilda stödet. Enligt Per-Olof Artberg, chef vid skolinspektionens enhet för anmälningsärenden vid stockholmsavdelningen, handlar ett typiskt anmälningsärende om utdragna komplexa problem där föräldrarna har känt bristande samarbete med skolan.³

En grundprincip i Lpo94 och i Lpf94 är att undervisningen skall anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar. Vidare står det att elever med svårigheter skall få särskild uppmärksamhet för att uppnå målen för utbildningen. Salamancadeklarationen (Svenska Unescorådet, 1997) föreskriver att varje elev har grundläggande rätt till undervisning och måste få en möjlighet att ernå och vidmakthålla en godtagbar skolningsnivå. En deklARATION är

¹ Lärarnas tidning, *Lärare saknar stöd för utsatta elever*, nummer 18, 13-26 november 2009 årgång 20

s 6

² Ibid s 6

³ Ibid s 6

en uppfattning eller åsikt i en särskild fråga av representanterna för de länder som medverkar. Deklarationer kan just därför sägas ha politisk snarare än lagenlig innebörd. Det är skolans uppdrag att ge eleverna möjligheterna till utveckling och ge elever med svårigheter särskilt pedagogiska åtgärder.⁴

I Skolverkets studie *Utan fullständiga betyg* (2001) visade det sig att de bakomliggande orsakerna till varför elever går ut med ofullständiga betyg beror på tre faktorer och de är, individrelaterade faktorer, processrelaterade faktorer samt systemrelaterade faktorer.⁵

Jag kommer utifrån min teori och utifrån ovanstående faktorer som har framkommit i skolverket studie att analysera utifrån lärare respektive elevperspektiv om varför elever går ut med ofullständiga betyg och vilka resurser de anser behövs för att eleverna skall kunna uppnå målen.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka lärares och elevernas uppfattning om varför elever går ut med ofullständiga betyg och vilka resurser de anser behövs för att eleverna skall kunna uppnå målen. Genom denna återanvändning av elevernas respektive lärarnas erfarenheter, ämnar studien lyfta fram betydelsefulla kvalitativa perspektiv i arbetet med elever som går ut med ofullständiga gymnasiebetyg. Förhoppningsvis kan studien utgöra ett informationsunderlag i användningen av gymnasieskolans integrerande stödinsatser.

- Många elever går ut med ofullständiga betyg, vilka orsaker menar lärarna ligger till grund för detta. Vilka resurser anser lärarna att det behövs för att elever skall nå målen?
- Många elever går ut med ofullständiga betyg, vilka orsaker menar elever ligger till grund för detta. Vilka resurser anser eleverna att det behövs för att elever skall nå målen?

⁴<http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamancadeklarationen%20Nr4-1996.pdf> (Nr4 1996)

⁵ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:18

1.4 Definition av begrepp

I denna studie benämns begreppen *en skola för alla* och fullständiga betyg. Till följd därav behöver jag redogöra för vad dessa begrepp betyder.

1.4.1 En skola för alla

Enligt skolverket (2003) innebär *en skola för alla* en förenad integrerad verksamhet med maximalt lärande för alla oavsett kön, religion, etnicitet eller handikapp.⁶

1.4.2 Fullständiga betyg

I studien ska jag genomföra en undersökning av orsakerna till varför elever lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg. I skolformsförordningarna som reglerar betyg återfinns inte begreppet ”fullständiga betyg”. Därmed är begreppet fullständiga betyg nära sammanbundet till begreppet slutbetyg i skolformsförordningarna. På gymnasiet tillämpas beteckningarna Icke godkänd, Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd. När eleverna har läst färdigt ett nationellt eller specialformat program och har fått betyg i samtliga kurser och på projektarbetet så utfärdas ett slutbetyg.

Elever med ofullständiga betyg får ett samlat betygsdokument, vilket innebär att enbart kurser där eleverna har fått betygen (Icke godkänt, Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd) finns med i det samlade dokumentet. Elever som har genomgått ett individuellt program utfärdas slutbetyg när eleven har slutfört den studieplan som lagts upp.⁷

1.5 Disposition

Jag vill kort presentera dispositionen för föreliggande studie för att underlätta för läsaren. I föregående del av studien inledde jag med en bakgrund för att sedan presentera syftet och frågeställningar. Därefter presenterar jag uppsatsen teoretiska förutsättningar och grundantaganden. Sedan följer en presentation av studiens material, metod och avgränsningar. Här kommer en redogörelse för hur material har erhållits och hur iakttagelse och intervjuer har utförts. Slutligen redogörs uppsatsens huvuddel. I denna del presenteras studiens

⁶ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B.2000-04-04>

⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871.2001:17>

undersökning och analys. Därefter följer diskussion och sammanfattning, där frågeställningar, metod och perspektiv problematiseras.

2. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer jag att utförligt redogöra den teori som jag kommer att tillämpa och koppla det till skolans uppdrag och beskriva de delar av läroplanen som rör min teori. Skolverket fick år 2000 i uppdrag av regeringen att genomföra en undersökning av bakomliggande orsaker till att elever går ut med ofullständiga betyg. Studien påvisade tre huvudtendenser till varför elever går ut utan fullständiga betyg; individ-, process respektive systemnivå. Dessa tre huvudtendenser kommer jag att presentera längre fram i detta kapitel och jag kommer att tillämpa dessa i analysen.

2.1 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande

Det material som utgör underlag för uppsatsens teoretiska förutsättningar och grundantagande bygger på Lev Vygotskijs teorier som Olga Dysthe diskuterar och vidareutvecklar i sin bok *Dialog, samspel och lärande*.

Det centrala i det sociokulturella perspektivet på lärande är hur människor och grupper tillägnar sig och tar i anspråk materiella och intellektuella hjälpmedel. Dysthe skriver vidare att en grundtanke i ett sociokulturellt perspektiv är att sociokulturella hjälpmedel frambringas och förs vidare genom kommunikation. Dysthe menar också att det ledande i ett sociokulturellt perspektiv på lärande handlar om att lärandet har med relationer att göra, lärandet sker genom medverkan och genom medverkandenas interaktion; Språk och kommunikation är fundamentala delar i läroprocesserna; balansen mellan det individuella och det sociala är en avgörande perspektiv på varje läromiljö. Enligt Dysthe är lärande något mer än vad som händer i en elevs huvud och har i stor uppfattning med omgivningen att göra.⁸ Nedanstående sex punkter är ledande aspekter på Dysthes sociokulturella syn på lärande:

- Lärande är situerat, det vill säga att det ingår i kontext. De fysiska och sociala sammanhangen där aktiva kunskapsprocesser äger rum är en inlemmad del av arbetet,

⁸ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande*, Studentlitteratur: Lund 2003:31

och arbetet är en integrerad del av lärandet som sker. Ett situerat perspektiv fokuseras sig framför allt på inlärningskontexten.

- Lärande är socialt och innebär att kunna vara delaktig i sociala läroprocesser. För att göra det möjligt behöver elever lära sig att vara med i dialogerna som förs inom de sociala grupperna. Det innebär således att de blir en del av en kultur.
- Att lärande är distribuerat. Detta innebär till exempel att elever utbyter kunskaper och lär sig av varandra.
- Att lärande är medierat. Medierat handlar om att ta vara på de praktiska och intellektuella hjälpmedlen som finns disponerat för att handla och få kunskap om omvärlden.
- Att språket är det centrala i läroprocesserna. Språk och kommunikation är inte bara ett redskap för lärande utan också dess byggsten för att lärande och tänkande ska kunna ske.
- Att lärande är medverkan i en praxisgemenskap och betyder att lärande befrämjas av att medverkandena har olika kunskaper och färdigheter.⁹

De mest ledande inläringsteoretiker och de som kommer till tals i Dysthes bok är Dewey, Mead och Vygotskij. Alla tre delar uppfattningen om att lärande har med relationer att göra, att lärande sker genom samspel med andra individer, det vill säga att den sociala gruppen individen tillhör är förutsättningen för lärande. Dysthe skriver att social interaktion har en relationsaspekt, handlingsaspekt och verbalaspekt. Dysthe skriver vidare att starkt förenklat och vagt kan man säga att Mead var intresserad av relationsaspekten, Dewey för handlingsaspekten och Vygotskijs för den verbala aspekten. Det är Vygotskijs teorier som fokuseras i denna studie.¹⁰

Vygotskij ser omgivningen och interaktionen mellan människor som avgörande för individens kunskapsutveckling och prestationer. Vidare menar Vygotskijs att kunskapsutveckling inte sker avskilt hos individen utan mellan individer i interaktion.¹¹ Enligt Vygotskijs krävs en aktiv läromiljö, närmare bestämt, en aktiv elev och en aktiv lärare. Detta innebär att lärarnas och skolans uppgift är att organisera den sociala miljön så att eleverna kan uppfostra sig själva samt att kontrollera att interaktionen mellan eleven och denna miljö fungerar: detta innebär

⁹ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande* 2003: 42-47

¹⁰ Ibid s 9

¹¹ Ibid s 75

inte att läraren har en passiv roll i skolan. Vygotskijs opponerade starkt mot den traditionella skolan där eleverna i sämsta fall var passiva mottagare av lärarens regler och undervisning. I den traditionella skolan fylls ”kärlet” med kunskap och sedan skall all innehåll mätas genom betygsättning.

Vygotskijs betonade lärarens och skolans huvuduppgift är handleda och med rätt handledning, miljö, redskap och stöd så lär sig eleverna hur man lära sig själv. Av modern forskning kallas detta för metalärning. Vygotskijs betonade även vikten av att undervisningen skall vara individanpassad och just därför är relationen och dialogen mellan lärare och elev oerhört essentiell. Läraren skall ta till vara elevens förmågor och finna det positiva hos varje elev.¹²

”... trädgårdsmästaren inverkar på blommans växande genom att höja temperaturen, reglera fuktigheten, avlägsna växter intill, gallra och tillsätta jord och gödning. På samma sätt uppfostrar pedagogen barnet genom att förändra miljön..”¹³

Det som är avgörande i Vygotskijs syn på lärande är att väcka intresse hos eleven. Vygotskijs teorier om lärande har följande riktlinjer;

- Utgå från elevens förkunskaper
- Ta till vara elevens naturliga hjälpmedel
- Skapa intresse hos eleven
- Mångsidig utveckling istället för enkelriktad intellektualism
- Ämnesövergripande undervisning istället för logisk-systematisk ämnesindelning.
- Undvika repetition och upprepning. Undervisningen skall vara utvecklingsbetingad med betoning på individualitet.
- Således skall viktigaste fakta och sambanden presenteras först sedan återvänder läraren till samma ämne men i fördjupad och breddad form med nya fakta, slutsatser och generaliseringar. Upprepning sker då på ett kunskapsutvecklande sätt.
- Lärarens roll är att vara en handledare och inte kunskapsmedlare och maktutövare.
- Skolsystemet ska förknippas till det verkliga livet.¹⁴

¹² Dysthe Olga, *Dialag, samspel och lärande* 2003:79-83

¹³ Vygotskij, Lev; Lindqvist, Gunill, *Vygotskij och skolan : texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*, Lund Studentlitteratur 1999:21

¹⁴ Dysthe Olga, *Dialag, samspel och lärande* 2003:80-81, 88-89

Vygotskijs teorier om lärandemiljö handlar om en demokratisk och elevaktiverande pedagogik.

2.2 Skolans uppdrag

I Lpf94 understryks att skolan har ett essentiellt uppdrag när det gäller att förmedla och fästa de värden som vårt samhälle vilar på. De värden skolan ska gestalta och förmedla är människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, individens frihet och integritet, jämställdhet mellan kvinnor och män samt lojalitet med svaga och utsatta.¹⁵

I det svenska skolsystemet skall alla skolelever få samma förutsättningar att nå kunskapsmålen. Likvärdighetsprincipen som föreskrivs innebär att;

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd. Även elevens rättighet till stöd stadgas i skollagen. Särskilt stöd skall ges till elever som har svårighet i skolarbetet.¹⁶

En grundprincip i Lpo94 och i Lpf94 är att undervisningen skall anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar. Vidare står det att elever med svårigheter skall få särskild uppmärksamhet för att uppnå målen för utbildningen.¹⁷

Salamanca-deklarationen (Svenska Unescorådet, 1996) föreskriver att varje elev har en grundläggande rätt till undervisning och måste få en möjlighet att uppnå och vidmakthålla en godtagbar skolningsnivå. Det är skolans uppdrag att ge eleverna möjligheterna till utveckling och ge elever med svårigheter särskilt pedagogiska åtgärder.¹⁸

I Lpf94 understryks att skolan ska sträva mot att varje elev kan värdera sitt studieresultat och utvecklingsbehov i förbindelse till kursplanerna. Detta fordrar att undervisningsmålen alltid prövas, resultaten följs upp, och evalueras och att nya arbetsmetoder prövas och utvecklas.

¹⁵ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:3

¹⁶ Skollagen (1985:1100) 1 kap 2§

¹⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:4

¹⁸ <http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamanca-deklarationen%20Nr4-1996.pdf>
1996:10

Skolan skall även gagna lärande där eleverna inspireras till att erhåll kunskaper. Kunskap är ett allsidigt begrepp. I Lpf94 står det ” Kunskap kommer till uttryck i lika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen.”Skolan ska utforma olika kunskapsformer och alstra ett lärande där dessa former skiftas och blir till en helhet.¹⁹

2.3 Faktorer som påverkar elevernas måluppfyllelse

Skolverket utförde en studie *Utan fullständiga betyg* (2001) som visade att anledningarna till varför eleverna lämnar skolan med ofullständiga betyg beror på tre faktorer som de uppkallar: Individrelaterade faktorer, systemrelaterade faktorer och processrelaterade faktorer.

2.3.1 Individrelaterade faktorer.

Individrelaterade faktorer är såsom föräldrarnas utbildningsbakgrund, vistelsetid i Sverige, etnisk bakgrund, och att skolbakgrund var av betydelse. Detta är inget skolan kan påverka. I skolverkets studie framträdde fyra orsaksförklaringar som kunde hänföras till individrelaterade faktorer; elevernas sociala förhållande, elevernas inställning till skolan och skolarbetet samt elevernas inlärningsvårigheter. De faktorer som kan relateras till elevernas sociala förhållande och som berör vissa eleverna med ofullständiga betyg, påvisade exempelvis, skolmiljön - ensamhet, utanförskap, svåra familjsituationer och dåliga relationer till skolkamrater. Vad gäller elevernas inlärningsvårigheter fanns det flera faktorer som kunde relateras sammans med elevens förutsättningar att uppnå målen exempelvis läs- och skrivvårigheter och fördröjd språkutveckling. När det gäller elevers inställning till skolan och skolarbete, upptäckte de faktor som exempelvis brist på lust till lärande, skoltrötthet, skol- och ovilja eller olust att ta mottaga den hjälp som skolan erbjuder.²⁰

2.3.2 Processrelaterade faktorer

I skolverkets studie påvisades att huvudpunkten i orsaksförklaringarna ligger på det som presenteras som processrelaterade faktorer, det vill säga som skolan och skolpersonalen ansvarar för. Studien påvisade ett flertal orsaksförklaringar som har stor betydelse för

¹⁹ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:6

²⁰ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:18 & 35

elevernas resultat: skolans inställning och förhållningssätt till elever och föräldrar, användning av arbetssätt anpassade efter elevernas förutsättningar och behov, stödåtgärdernas omfattning och karaktär samt skolans sätt att klargöra krav och förväntningar. Beträffande skolans attityder och förhållningssätt till elever och föräldrar tycks relationen mellan dessa vara en huvudfaktor där exempelvis elevernas brist på tillitsfulla relationer till vuxna i skolan hör samman med svårigheterna att uppnå fullständiga betyg. Vad gäller stödåtgärder så karakteriseras dessa av lärarna i de tidiga skolåren rättat sin undervisning till den individuella eleven men att denna tillpassning inte följer hela skoltiden. Vad som också karakteriseras stödåtgärderna för eleverna med ofullständiga betyg är att det skolorna inte har åtgärdsprogram. I studien blev det även påtagligt att flexibla arbetsformer som är anpassade efter elevens behov är av stor betydelse. I studien finns det flera skildringar av hur det så kallade traditionella arbetsformen kan var den mest framträdande i en skola och på ett nedrivande sätt inverka på elevers möjligheter att uppnå målen. Den sista kategorin, skolans förfaringssätt att klargöra krav och förväntningar på eleven, åsyftar på att de flesta elever med utan fullständigt betyg inte kände till vad som förväntades för att uppnå betyget godkänt.²¹

2.3.3 Systemrelaterade faktorer

De systemrelaterade faktorer åsyftas exempelvis det nationella styrsystemet, det vill säga faktorer som respektive skola på kort sikt inte kan ha verkan på. Studien förevisade att de systemrelaterade faktorerna i egenskap av betygssystem och krav i styrdokument inte var omedelbara anledningar till elevernas ofullständiga betyg, men studien påvisade att behörighetsreglerna till gymnasieskolan förorsakade en prioritering av stödåtgärder när det gäller behörighetsgivande ämnen; engelska, svenska och matematik. De orsaksförklaringarna som påvisas från denna kategori var inte lika frekventa som de två andra. Dock var den mest framträdande orsaksförklaring problematiken kring likvärdighet vad gäller betygsättning. Studien påvisade att både rektorer och lärare ansåg att skolor bedömer elevernas resultat på olika sätt. Med andra ord menar de att det en skola bedömer som godkänt behöver inte en annan skola göra.²²

Skolverkets studie visade att de beror på tre faktorerna för varför elever går ut med ofullständiga; Individrelaterade, systemrelaterade och processrelaterade faktorer. I min studie

²¹ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:38&39

²² <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:38&39

vill jag kategorisera elevernas svårigheter till ovanstående faktorer och se hur skolan utformar skolverksamheten i relation till de svårigheter skolan möter.

2.4 En skola för alla

Det har varit en hel del skrivelser om begreppet ”en skola för alla” samt hur man skall arbeta för att uppnå detta. I salamancadeklarationens förord står det exempelvis att alla är olika och har olika behov och därför är skolans uppgift att frambringa möjligheter för varje elevs kunskapsutveckling utifrån hennes eller hans egna förutsättningar och behov. Det är skolans som skall rättas och inte vice versa.²³

I skolverkets forskningsöversikt *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter* (2001) står det att relationen mellan barnavård, mödravård, social omsorg, förskola, fritidsverksamhet, bibliotek och skola är nödvändig för att man ska förhindra problem i familjen som medför inlärningsproblem för barnet. Vidare står det att föräldrainsflytande och föräldraengagemang är viktigt i arbetet mot *en skola för alla*.²⁴

En skola för alla är en essentiell politisk fråga men det räcker inte endast med forskning om vad som bedömas som normalt beteende hos skolelever och om hur eleverna behandlas samt klassas som avvikande. Andreas Nilsson menar att det är just därför vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté nu satsar på forskningsprojekt. Andreas Nilsson sammanfattar Roger Säljöes kunskaper om vad normalitet är i sin artikel *Vad är normalt? - satsning på forskning om hur vi ser på skolbarn i svårigheter* (2003). Säljö menar att elever som inte passar in för att de är stökiga eller har ett annat funktionshinder måste fångas upp i tidigt stadium så de inte kommer bort på vägen.

Vidare säger Säljö att vi måste värdera på nytt sätt elever med invandrarbakgrund. Många är flerspråkiga och har breda kunskaper men i dagens skola ses detta ofta mer som ett problem snarare än en resurs. Vidare säger Säljö att behovet av att ange vad som är normalt och vilka som inte hör in, har existerats lika länge som det moderna skolväsendet.²⁵

²³ <http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamancadeklarationen%20Nr4-1996.pdf>
Nr 4 1996

²⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=791> 2001: 61-62

²⁵ <http://vrdoc.vr.se/Tidigare+nummer/Visa+ett+tidigare+nummer/Detailj+tidigare+nummer/?contentId=5430&isueContentId=5427> 2005-02-11

Säljö pratar om två huvudspår kring begreppet normalitet och det är arv och miljö. Arv innebär det som är medfött och genetiskt betingat och miljö innebär faktorer i uppväxten för vår utveckling och våra potentialer. Den här tvekampen har med dagens progressiva kunskaper om ämnet halkat över åt individuella förklaringar till varför en del skolelever inte passar in. Ofta framställs dessa elever som elever med svårigheter istället för elever som har hamnat i svårigheter. Detta anser Säljö inverkar de beslut som tas samt synen på eleverna.²⁶

2.4.1 Historisk aspekt av *En skola för alla*

Ingemar Emanuelsson, professor eremitus i specialpedagogik vid Göteborgs Universitet har arbetat som lärare och forskare inom specialpedagogisk verksamhet i 40 år. Emanuelssons skriver i sin artikel *Hotet mot en skola för alla om vem som besitter problematiken*, i vilken utsträckning är det elevens svårigheter och i hur hög grad är det egentligen undervisningens och skolans problem. Dessa frågor uppkom redan under 1960-talet enligt Emanuelsson och har därefter varit angelägna i både läroplansreformer och i specialpedagogisk forskning. Då expanderade den så kallade sammanhållna grundskolan fram och elever som var behov av mer stöd bedömdes som speciella att de behövde gå i särskilda klasser eller så kallade kliniker.

Skälen till svårigheterna som förorsakade extra stöd vilade på elevens egenskaper eller i deras förhållanden under uppväxten. Behoven av stöd tillgodosågs genom specialundervisning eller av andra typer av individbehandlingar och just därför skapades allt fler smågrupper som namngavs efter respektive diagnos som sattes på den enskilde individen. Detta tillvägagångssätt skulle så småningom ge eleven möjlighet att gå i en vanlig normal klass.

I åtskilliga studier språkades det om tioårsperioden från 1965 och framåt som effektstudie-eran. Dessa studier åsyftade på att denna strategi som skolorna tillämpade för att hjälpa de elever som var i behov av extra stöd var mindre resultatrika och visionen om att eleverna skulle återgå till sin vanliga klass blev sällan real.²⁷

²⁶Ibid 2005-02-11

²⁷http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B_2000-04-04

Under 1974 utförde SIA en utredning där det diskuterades om inte det kunde vara skolans svårigheter med eleverna och inte tvärtom.²⁸ Emanuelsson skriver vidare att han finner flera tecken i dagens debatter och utvecklingsmallar som visar att det vi har lärt oss från förr har förglömts. Det är just detta han menar med att det finns ett hot mot att nå målet ”*En skola för alla*”, närmare bestämt en förenad integrerad verksamhet med maximal lärande för alla. Skolans möte med elever med olika behov är en utmaning för skolan menar Emanuelsson då det påverkar hela verksamheten, det vill säga hur den ska organiseras och idkas i en förenad miljö.²⁹

2.4.2 I dag; *En skola för alla*

Emanuelsson skriver att skolan har bedömts vara till för skolmogna elever och de elever som inte är mogna har indelats i särskilda grupper. Detta leder till att man röjer undan problemet och eleven blir skälet till problemet i klassen. Det har varit en utväg på skolans problem och inte en insats som har löst elevens svårigheter. Emanuelsson skriver vidare att på 50-talet var det en tredje del som lämnade skolan med ofullständiga betyg med anledning av att de var behov av mer stöd och 2007 var det nästan lika många. Emanuelsson skriver också att elever med samma diagnos inte får samma stöd och inte i samma omfattning av anledning av att skolorna har olika sätt att differentiera eleverna på. Emanuelsson påstår också att skolan gör dessa uppdelningar ibland som en utväg på problemet i undervisningen och detta tillvägagångssätt utmanas i det som uppkallas som en ”inclusive education”, det vill säga ”integrerad sammanhållen skola med likvärdiga möjligheter till lärande för alla de lika värda och viktiga elever”. Emanuelsson påstår att detta mål som är grundat på demokratisk värdegrund är inte enkelt att uppfylla.

Vidare menar Emanuelsson att det är särskilt essentiellt att förstå att det inte är den enskilda läraren som ska ha kompetens för att klara av alla olika elevers behov utan hela skolans verksamhet måste vara välplanerad samt att samverkan förekommer i verksamheten.³⁰

Idag kan vi på olika vis se och fastställa, att behoven av diagnoser på olika funktionshinder, syndrom eller andra brister hos enskilda elever växer och tillämpas för att ge

²⁸ SIA är förkortning för *Skolans inre arbete*, en statlig skolutredning i Sverige åren 1970-1974 för att hjälpa svagpresterande elever och för att förbättra skolmiljön.

http://sv.wikipedia.org/wiki/Skolans_inre_arbete 2009-08-22

²⁹ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> 2000-04-04

³⁰ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> 2000-04-04

specialundervisning och/eller särskiljande behandling. Det Emanuelsson påpekar är att problemet inte ligger där utan att det handlar om att förbättra kompetens, samarbete och arbetssätt.³¹

Skolverket har utfört fyra studier av allmänhetens, lärarnas, skolbarnsföräldrarnas och elevernas attityder till grundskolan och gymnasiet (1993/1994,1997,200,2003). Studien påvisade att elevernas möjlighet till inflytande är nästintill oförändrat sedan 1997. I de senare studierna kunde man se att eleverna ville påverka arbetsmetoderna men de upplevde att möjligheten var liten.³²

2.4.3 Arbetet mot *En skola för alla*

Emilie Klinge skriver *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov* att antalet elever med sociala och emotionella svårigheter har stigit i förskolan under de senaste 20 åren i förskolan. Risken finns att man gör kortsiktiga beslut då det ibland finns flera elever med behov vilket gör det svårt att tillgodose varje enskild elevs behov.³³ Kinge diskuterar om måluppfyllelse i dagens skola entusiasmerar till kortsiktiga mål snarare till långsiktiga mål? Vidare diskuterar Klinge att man bör fokusera sig på elevens starka sidor och inte på elevens negativa beteende för dessa förstärks då. I skolverkets *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram* står det just om detta, att skolan bör fokusera sig på elevens starka sidor parallellt med att stödja eleven i de kontexter som eleven har svårigheter. En utförlig bedömning av elevens förmåga är en förutsättning för att verklighetssinnade mål ska kunna formuleras.³⁴

Andy Hargreaves i *Läraren i det postmoderna samhället* (1998) skriver han om att politiker måste ner på "golvet" där verksamheten pågår för att kunna förändra lärarna och skolverksamheten.³⁵ Hargreaves menar att politikerna framhåller förändringar i skolan med diagram och menar just därför att lärarna måste vara delaktiga för att någon skolutveckling

³¹ Ibid 2000-04-04

³² Ibid 2000-04-04

³³ King Emilie, *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*, Studentlitteratur Ab 2000:9

³⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1786,2008:18>

³⁵ Hargreaves, A., *Läraren i det postmoderna samhället*. Studentlitteratur: Lund. 1998: 26

skall kunna ske. Vidare menar han att det krävs mer än nya undervisningstekniker och ändringar i läroplanerna.³⁶

Jörgen Sandbergs skriver i sin studie *Ledning och förståelse – ett kompetensperspektiv på organisationer* att man kan dra konklusionen att trots att skolledningen har alstrat en distinkt vision så tycks skolpersonalen i alla fall arbeta på likartat sätt som förr. Anledningen till detta kan vara att ledare vanligen är retoriska dock inte praktiska. Ledningen vet inte hur de ska leda och inverka på personalen till en förståelse. Sandberg skriver vidare att det är essentiellt att föra en dialog med medarbetarna om skolverksamheten för att kunna alstra reflektion över sitt egna och ens kollegors förståelse av samma arbete.³⁷

Under rubriken *En skola för alla* har jag sammanfattade det jag ansett kan relateras till min studie ur ett historiskt perspektiv, hur det ser ut idag samt vad som behöver förändras i framtiden. *En skola för alla* innebär det som står i salamancadeklarationens förord; att alla är olika och har olika behov och därför är skolans uppgift att frambringa möjligheter för varje elevs kunskapsutveckling utifrån hennes eller hans egna förutsättningar och behov.³⁸ Denna del skall bidra i analysen, det vill säga relatera min studie till hur vi idag använder oss av det vi lärt oss från förr, hur det är idag samt vad vi borde fokusera oss på i framtiden.

2.5 Tidigare forskning

Om man vill fördjupa sig mer i ämnet kan man läsa avhandlingen *Vilka elever behöver särskilt stöd?* Som är skriven av Joakim Isaksson som har undersökt ”spänningen mellan normalitet och avvikelse: skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd. En annan intressant avhandling är *Dokumenterat utanförskap - om skolbarn som inte når målen som är skriven av Gunilla Ingestad.*

³⁶ Ibid 1998: 26-28

³⁷ Sandberg, J., & Targama, A, *Ledning och förståelse- ett kompetensperspektiv på organisationer*. Studentlitteratur: Lund. 1998:12

³⁸ <http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamanca-deklarationen%20Nr4-1996.pdf> 1996:2

3 Material och metod

Det material som utgör för uppsatsen teoretiska förutsättningar och grundantagande på lev Vygotskijs teorier som Olga Dysthe diskuterar och vidareutvecklar i sin bok *Dialog, samspel och lärande*.

Studien är baserad på sju personliga djupintervjuer med tre gymnasielärare, skolans kurator/biträdande rektor för elevvårdsteamet och tre elever som läser sitt fjärde år på en privat skola i en kommun i Stockholms län. Detta för att få djupgående lärare och ett elevperspektiv. Informanterna är bekanta för mig och jag tog kontakt med dem under min tid som praktikant på deras skola. Jag har valt just dessa lärare för att de har arbetat på skolan sedan den startade 2007. Jag valde även att intervjua kurator/biträdande rektor för elevvårdsteamet för att få djupare information om skolan som helhet vad gäller elever med ofullständiga betyg då kuratorn har den närmaste kontakten med dessa elever. Jag valde de elever som läser fjärde året på skolan för att kunna gå ut med fullständiga betyg. Intervjuerna har förhållandevis gått bra, jag hade till en början svårt att få eleverna att ställa upp på intervjuer men med tiden valde dem att ställa upp. Intervjuerna har förhållandevis gått bra, jag hade till en början svårt att få eleverna att ställa upp på intervjuer men med tiden valde dem att ställa upp. Anledning till att jag valde att basera studiens resultat på flera informanter är för att man skall kunna få så tillförlitlig information som möjlig. Man kan som forskare referera till flera källor för att visa dess akribi om liknande mönster blir uppenbar i flera intervjuer.³⁹

Jag informerade informanterna om min studies syfte.⁴⁰ Därefter förklarade jag för informanterna att de själva bestämmer över sin medverkan, att de har rätt att avbryta sitt deltagande i studien.⁴¹ Informanterna fick även möjlighet att anonymisera sina personuppgifter, vilket samtliga informanter valde att göra.⁴² Jag är medveten om att om en medarbetare skulle kunna lista ut vilka informanter i min studie är. Jag bedömer dock att jag har gjort vad jag kunnat för att ge anonymitet till mina informanter. De namn jag har gett

³⁹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, Studentlitteratur AB, (2000:159)

⁴⁰http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf, uppdaterad 2009-05-07 s 7

⁴¹ Ibid s 9-10

⁴² Ibid s 12

informerarna i min studie skall inte uppfattas som de har någon koppling till de verkliga personerna.

3.1 Kvalitativ forskningsmetod

”Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem?”⁴³

Det metodologiska redskapet i denna studie är intervjun. Intervjuer ses nuförtiden inte bara som en betydelsefull empirisk metod, utan också primär för att nå kunskap om hur företeelser och objekt bildas i världen. Detta arbete bygger på kvalitativ forskningsmetod. Kvalitativ forskning innebär att man vill ha en djupare förståelse för en händelse/fenomen med mera. Jag har valt denna forskningsmetod för att jag är intresserad av att få en förståelse över betydelsen och innebörden av det jag studerar.⁴⁴

I studien kommer jag att tillämpa intervjuform vilket jag anser att det är essentiellt i min studie att erhålla så mycket information som möjligt av informanterna. Frågeområdet skall vara klart innan intervjun men frågorna behöver inte vara bestämda. Frågorna anpassas efter hur den intervjuade personen svarar och denna intervjuform ger möjlighet till nya tankar. Jag kommer att förbereda de flesta frågorna men allteftersom kommer säkert nya frågor dyka upp. Intervjuerna kommer att spelas in för att lättare kunna analysera insamlad data. Detta för att jag, informanterna och självfallet andra läsare vid önskan, skall kunna kontrollera tolkningens riktighet. Jag kommer även att anteckna under intervjun.

Alla mina informanter fick ta del av frågorna innan intervjuerna för att kunna sig lite trygga och för att för min egendel få genomtänka svar. Intervjuerna med eleverna skilde lite, eleverna var till en början obekväma vilket kunde ge svar som ja eller nej. Intervjuerna spelades in för att lättare kunna analysera insamlad data. Detta för att jag, informanterna och självfallet andra läsare vid önskan, skulle kunna kontrollera tolkningens riktighet. Jag antecknade också under intervjun. Jag anser att jag har fått den information jag har behöver för att kunna utföra denna studie.

⁴³ Steiner Kvale *Den kvalitativa forskningsintervjun*, studentlitteratur; Lund 1997:9

⁴⁴ Widerberg Karin, *Kvalitativ forskning i praktiken* 2003. Studentlitteratur, Lund. 2003:66

3.2 Avgränsningar och urval

Jag har valt att begränsa min studie genom att fokusera mig på en gymnasieskola i en kommun i Stockholms län. Urvalet är som tidigare nämnt tre lärare, en kurator och tre elever från en och samma skola. Som jag har nämnt tidigare har jag valt just dessa informanter för att de har varit med sedan skolans start 2007. Att jag har valt att avgränsa mig och just dem urval jag har gjort är för att jag har ansett att detta är informanter som kan ge mig information om just det jag studerar.

3.3 Validitet och reliabilitet

Nackdelen med kvalitativ forskningsmetod är frågan om validitet och generaliserbarhet. Om jag istället hade utfört en kvantitativ forskningsmetod så hade det istället visat tendenser som kan vara som underlag för generaliseringar. Det hade kanske varit intressant att intervjua elever som inte är i behov av extra stöd för att se hur de ser i arbetet mot måluppfyllelse, hur det påverkar dem? Jag hade kanske kunnat göra en enkätundersökning eftersom en av nackdelarna med kvalitativ forskningsmetod är frågan om validitet och generaliserbarhet. Om jag istället hade utfört en kvantitativ forskningsmetod så hade det istället visat tendenser som kan vara som underlag för generaliseringar. Jag hade kunnat utföra en kombination av dessa metoder eller enbart en kvantitativ metod för att kunna generalisera det till större population men jag föredrog att utföra djupintervjuer för att förstå mänskligt beteende.

Jag föredrog att utföra djupintervjuer för att förstå ett fenomen. Jag har förhoppningar om trovärdigheten i studien och kan därför generalisera resultatet. Det som gör min studie generaliserbart är att trots att eleverna i studien har enbart sin eller sina vänners erfarenheter så har jag intervjuat lärare som har flera års erfarenhet av elever, detta innebär att lärarnas uttalanden är baserade på många gamla och nuvarande elevers studiesituation. Som jag skrev i mitt syfte så är det tänkt att min undersökning lyfta fram betydelsefulla kvalitativa perspektiv i arbetet med elever som går ut med ofullständiga gymnasiebetyg. Min förhoppning är att studien ska kunna utgöra ett informationsunderlag i användningen av integrerande stödinsatser i den skola jag studera fenomenet *Elever med ofullständiga betyg*.

Mina informanter har fått ta del av resultat och tolkningar som har visats för att stärka studiens validitet och reliabilitet.

3.4 Informanterna

Jag kommer i detta kapitel att presentera kort mina informanter för att få en förståelse för vilka dem är. Informanterna har fått fingerade namn för att läsaren ej skall kunna identifiera informanterna. Jag har även valt att inte nämna vilken skola jag studerar för att öka anonymiseringen.

3.4.1 Lärare

Informant 1: Läraren är 34 år och har arbetat som lärare i 6,5 år och på nuvarande skola har Anders arbetat i sedan skolans start. Läraren undervisar i engelska och svenska.

Informant 2 Läraren är 31 år och har arbetat som lärare i 5 år men på skolan studerar har hon arbetat där sedan starten. Läraren undervisar i fysik och matematik

Informant 3 Läraren är 33 år och har arbetat som lärare i 7 år men på vederbörande skola har han arbetat sedan starten. Läraren undervisar i ekonomiämnen.

Informant 4 Kurator/Biträdande rektor för elevvårdsteamet är 40 år och har arbetat som kurator i 10 år men på vederbörande skola har han arbetat sedan starten.

3.4.2 Elever

Informant 5 (1) Eleven är 19 år och läser sitt fjärde år på gymnasiet.

Informant 6 (2) Eleven är 19 år och läser sitt fjärde år på gymnasiet.

Informant 7 (3) Eleven är 19 år och läser sitt fjärde år på gymnasiet.

4. Resultat – och analysredovisning

I detta kapitel redovisas de resultat som framkommit i samband med min studie. Forskningsfrågorna kommer att besvaras med den information som mina informanter gett.

I sociokulturella undersökningar av lärande analyserar man hela aktivitetssystemet och inte den enskilda eleven som lärande person, eller läromiljön eller läraren. Aktivitetssystemet består av samspel mellan individer, aktiviteter, kontexter och ämnesinnehåll som bidrar till att ge innebörd åt det som förekommer.⁴⁵

Ingemar Emanuelssons beskriver i sin artikel *Hotet mot en skola för alla om vem som besitter problematiken*, i vilken utsträckning är det elevens svårigheter och i hur hög grad är det egentligen undervisningens och skolans problematik.⁴⁶ Nedan följer en diskussion om vem eller vilka som besitter problematiken utifrån skolverkets studie *Elever utan fullständiga betyg- varför når inte alla elever målen* där de skiljer på tre olika orsakskategorier; individrelaterade faktorer, systemrelaterade faktor samt processrelaterade faktorer till varför alla elever inte uppnår målen i grund- och gymnasieskola.⁴⁷

4.1 Orsaksförklaringar till att elever inte uppnår målen

4.1.1 Individrelaterade faktorer

I min studie framkom det att de individrelaterade faktorerna var essentiella när det gällde elevernas måluppfyllelse. Två bidragande faktorer nämndes både av eleverna och av lärarna; omotiverade elever och socioekonomiska och psykosociala faktorer. I skolverkets studie framträdde fyra orsaksförklaringar som kunde hänföras till individrelaterade faktorer; elevernas sociala förhållande, elevernas inställning till skolan och skolarbetet samt elevernas inlärningsvårigheter påverkar eleverna att uppnå kursmålen i skolan. Faktorer såsom brist på motivation, skoltrötthet, skollock samt obenägenhet eller ovilja att mottaga den hjälp som skolan erbjuder. Under

⁴⁵ Dysthe. *Dialog, samspel och lärande* 2003:31

⁴⁶ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B>

⁴⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001

individrelaterade faktorer ingår också etnisk bakgrund, vistelse i Sverige, föräldrarnas utbildningsbakgrund etc.⁴⁸

4.1.1.1 Socioekonomiska och psykosociala faktorer

Majoriteten av mina informanter, både elever och lärare ansåg att socioekonomiska och psykosociala faktorer påverkar elevernas möjligheter att uppnå kursmålen. Under intervjuerna med lärarna visade det sig att en av orsakerna till att elever inte uppnår målen handlar om deras livssituation, således spelar det ingen roll om hur *begåvade*⁴⁹ dessa elever är poängterade en lärare. Elevernas hemförhållande eller relation till kompisar och hur fritiden ser ut kan ha en avgörande inverkan på skolarbetet. Vissa elever får för lite eller inget alls stöd hemifrån men det kan även bero på bristande förkunskaper eller svårt att ta till sig kunskaper. En lärare uttryckte;

En del elever lever i en komplicerad social situation vilket kan leda till att skolan får en mindre viktig roll i ens liv. Ett annat problem kan också vara att elevernas föräldrar är oengagerade, detta kan sluta så illa att eleverna skolkar på fulltid. (Lärare 1)

När det gäller elever med stora sociala problem så är det mentorns stora uppgift att försöka se till att skolan får en betydande roll i elevens liv så eleven upplever trygghet och inspiration i skolan. Under intervjuerna framkom det också att läraryrket idag handlar så mycket mer än bara undervisning i klassrummet, idag innebär det att alstra personliga relationer till eleverna och att försöka hjälpa eleverna att må bra utanför skolan också. Enligt Dysthe är lärande socialt och innebär att kunna vara delaktig i sociala läroprocesser och detta innebär att mentorn har en oerhört viktig uppgift att få eleven att trivas och ha socialt liv i skolan.⁵⁰

I Lpf94 står det att skolan ska gestalta och förmedla människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, individens frihet och integritet, jämställdhet mellan

⁴⁸ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:18&35

⁴⁹ En av mina informanter (lärare) använde sig av begreppet *begåvad*. Detta begrepp strider lite mot *en skola för alla* men jag valde att använda mig av ordet för att just en av mina informanter tog upp det under intervjun.

⁵⁰ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande* 2003: 42-47

kvinnor och män samt lojalitet med svaga och utsatta. Skolan ska vara en kulturell och en social mötesplats vilket har en möjlighet och ett ansvar att förmedla för eleverna att ingen får utsättas för diskriminering.⁵¹

Vidare kom det fram att det är till fördel för läraren att känna till elevernas livssituation. Vidare menade lärarna att det kan underlätta bland barn men bland gymnasieelever som nästan är vuxna var det tvetydiga åsikter. Genom att ha vetskap om hur eleverna mår underlättar det att lösa problem eleven bär på. Lärare i allmänhet kan ha det svårt att finna problemet till att eleverna har svårigheter att fokusera sig och just därför är det viktigt att bygga upp en god relation med eleverna. En elevs situation kan ge en förståelse och därmed lättare att anpassa undervisningen efter eleven men ansvaret över elevens socioekonomiska och psykosociala problem bör ligga på elevvårdsteamets ansvar. Kurator/chef för elevvårdsteamet uttryckte:

Vi stöttar lärarna genom att delta i klasskonferenser där vi går igenom alla elever. Vi följer upp alla elever hela tiden. Vi sitter även i bakgrunden och kollar hur det går för eleverna, är det så att de har hög frånvaro så hjälper vi att påminna mentorerna. Vi sitter även med i alla elevkonferenser, märker vi att det inte är ämnesfråga utan större problem då sitter vi med och stöttar lärarna, för de ska inte behöva ta den diskussionen själva med elev och förälder, eftersom de inte har den kompetensen.

Att ta ett samtal med föräldrar om vad som är bäst för deras barn är inte enkelt men för det mesta ett måste för att eleven själv ska godta sin situation menar en av lärarna. I skolverkets studie *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter* konstaterades att relationen mellan barnavård, mödravård, social omsorg, förskola, fritidsverksamhet, biblioteket och skola är nödvändigt för att man skall kunna förebygga problem i familjen som medför inlärningssvårigheter för barnet.⁵² Föräldrainflytande och föräldraengagemang i skolan skulle kunna bidra i målet om *en skola för alla*. Även detta påpekade Kuratorn/chefen för elevvårdsteamet att beroende på problemet så avgörs insatserna för eleven. Om eleven har sociala problem tar skolan kontakt med socialtjänsten, handlar det om sjukdom kontaktas skolsköterskan, handlar det om skrivsvårigheter erbjuds eleven att gå till specialpedagog och allt detta fångas upp i åtgärdsprogrammet. Kuratorn/ chef enskilda insatser är att hjälpa elever att samtala med deras föräldrar, ge eleverna det stöd de har rätt att få och att hjälpa de att ta kontakt med både lärare och med externa

⁵¹ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:6

⁵² <http://www.skolverket.se/publikationer?id=791> 2001: 61-62

kontakter. Detta visar att skolan genom elevvårdsteamet omhändertar sina elever för att få eleven att känna sig trygg och inspirerad att gå till skolan. Det gäller som sagt att man tar itu med hela miljön kring eleven och inte bara inlärningssvårigheterna en elev har.

Emilie King skriver i sin bok *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov* att antalet elever med sociala och emotionella problem har stigit i förskolan under de senaste 20 åren. Risken finns att man gör kortsiktiga beslut då det ibland finns fler elever med behov vilket gör det svårt att tillgodose varje enskild elevs behov.⁵³ Detta resulterar till att varje elev kanske får den uppmärksamhet den behöver för att uppnå målen men risken finns, vilket också kuratorn påpekade man kanske har väldigt många elever och då får man arbeta kort för att sedan gå vidare till nästa.

Det har visat sig enligt min studie att relationen mellan elev och lärare, engagerat elevvårdsteam och andra institutioner som rör en elevs livssituation är oerhört essentiell. Eleven är delaktig i sociala processer⁵⁴ och just därför är det viktigt att läraren får eleven att trivas och ha ett socialt liv i skolan. Frågan är om lärare i allmänhet har tid över att se över en elevs situation i skolan. Kanske bör man diskutera att behovet av en resurslärare som är närvarande i skolan för att se till att alla elever trivs och känner sig motiverade att gå till skolan för att ingå i sociala processer och självfallet utbilda sig. Detta innebär att ge varje elev tid och den tid den behöver för att få den stöd den behöver. Det är som Emanuelsson skriver att det är essentiellt att förstå att det inte är den enskilda läraren som ska ha kompetens för att klara av alla olika elevers behov utan hela skolans verksamhet måste vara välplanerad samt att samverkan förekommer i verksamheten.⁵⁵ Jag hoppas att studien kan bidra till diskussion kring skolans insatser gällande elevernas hela livsmiljö så eleven upplever trygghet både i skolan och i hemmet vilket kan leda till motivation och lust till lärande.

⁵³ King Emilie, *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*, Studentlitteratur Ab 2000:9

⁵⁴ Dysthe Olga, *Dialag, samspel och lärande* 2003: 42-47

⁵⁵ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> 2000-04-04

4.1.2 Processrelaterade faktorer

Min undersökning påvisade att de processrelaterade faktorerna var en dominerande faktor när det gällde elevernas måluppfyllelse. Intervjuerna med både elever och lärare påvisade främst tre olika aspekter; obegripliga definitioner av kursmålen, en alltför enkelspårig undervisning och sist men inte minst relationen mellan elev och lärare. Studien som skolverket utförde påvisar att tyngdpunkten i orsaksförklaringarna till varför elever går ut gymnasiet eller högskolan utan fullständiga betyg finns i det som skolverket benämner som processrelaterade faktorer, det vill säga det som skolan och skolpersonal ansvarar för. Studien visade att följande områden har en betydande roll för elevernas resultat; Skolans inställning och förhållningssätt till elever och föräldrar, stödinsatsernas omfång och karaktär samt skolans sätt att klargöra krav och förväntningar.⁵⁶

4.1.2.1 Relation mellan elev och lärare

Dysthe menar att det ledande i ett sociokulturellt perspektiv på lärande har med relationer att göra, lärandet sker genom medverkandenas interaktion; språk och kommunikation är fundamentala delar i läroprocesserna; balansen mellan det individuella och det sociala är ett avgörande perspektiv på varje läromiljö.⁵⁷ Min studie påvisade både utifrån en elev och - ett lärarperspektiv att relationen har en avgörande roll i läroprocesserna. En elev säger;

Jag tror att relationen mellan elev och lärare kan påverka betyget jätte mycket, funkar man inte ihop så går det inte att samarbeta och det kan göra att jag hatar läraren, skiter i lektionen och jag får IG. Men som i mitt fall fick jag hjälp av en annan lärare som jag kommer bra överrens med i det ämnet jag har en annan lärare som jag inte tyckte om. Vi tre tillsammans fick ihop en planering och jag lyckades få godkänt. (elev)

Denna bild återfinns även i lärarnas svar;

Det ska finnas ett öppet samtal mellan lärare/ledning och elever. Om läraren har en dålig relation med elev finns risken att lärandet blir lågt vilket kan leda till att elever får sämre möjligheter att få ett bra betyg. (Lärare 2)

Studien visade att både elever och lärare anser att relationen mellan dessa är betydande för elevens måluppfyllelse. Detta tyder på att det finns ett samband mellan elevernas måluppfyllelse och relation med olika lärare. Detta visade också i

⁵⁶ http://www.skolverket.se/publikationer?id=871_18&39

⁵⁷ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande*, Studentlitteratur:Lund 2003:31

skolverkets studie att de skolor som hade förhållandevis hög måluppfyllelse utmärktes också av lärare som var eggande, motiverade och vårdande i relationen med eleverna. Genom god relation med eleverna fick lärarna god förtroenden om elevernas hela livssituation, vilket också skapade gynnsammare förutsättningar för stödsatserna som blev lämpade efter elevernas behov. Vygotskijs betonar just detta att undervisningen skall vara individanpassad och just därför är relationen och dialogen mellan lärare och elev är oerhört viktig.⁵⁸ En intressant aspekt är att en av eleverna berättade, att han, läraren han inte tyckte om samt läraren han hade god relation med samarbetade och fick det att fungera för eleven. Detta kan vara ett intressant arbete i målet om att nå målen, om nu relationen är avgörande i det specifika fallet.

4.1.2.2 Ensidig undervisning

En annan betydande faktor som tydliggjordes under intervjuerna var lärarnas undervisningssätt. Vygotskij opponerade sig starkt mot den traditionella skolan där eleverna i sämsta fall var passiva mottagare av lärarens regler och undervisning. Vidare påpekar Vygotskij att lärarens och skolans huvuduppgift är att handleda och med rätt handledning, miljö, redskap och stöd så lär sig eleverna hur man lär sig själv.⁵⁹ En lärare sa:

Lärare kan bidra till ett positivt klassrumsklimat, det kan innebära att varierat arbetssätt bidrar till ökad motivation hos många elever, de blir lätt trötta på en liksidig undervisning. Ett varierande arbetssätt gör också att fler elever kan ta del av undervisningen på sina villkor. (Lärare 2)

Mina informanter uttrycker att undervisningen bör vara individanpassad och just därför är relationen och dialogen mellan lärare och elev oerhört essentiell. Mina informanter menar att allt för ensidig undervisning kan leda till att många elever inte når målen. Detta innebär att man bör planera undervisningen utifrån elevernas förkunskaper parallellt med att öka intresse för ämnet hos eleven. Att utgå från elevens vardag och verkligen kan ha en avgörande roll i hur engagerad eleven blir i sina studier. I intervjuerna med eleverna visade sig att de ville ha mer varierande undervisningen. Intervjuerna med eleverna visade också att de tycker att de lära sig

⁵⁸ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande* 2003:80-81, 88-89

⁵⁹ Ibid :79-83

mer om lärare varierar undervisningen. Ett återkommande tema bland både elever och lärare var att prov fortfarande är ledande när det gäller underlag vid bedömning. Detta kan missgynna elever med svårigheter. Lärarna kanske borde anpassa provet efter elevens svårigheter, detta kanske ökar elevernas möjligheter att uppnå målen. Såsom Vygotskji opponerade sig mot upprepning så gör eleverna det också.⁶⁰ En elev sa:

Vissa lärare kan köra samma grej hela terminen, dom snackar i timmar och sen ska vi ha prov på det, det är jätte jobbigt, lärare borde variera undervisningen. (elev 2)

I salamancadeklarationen står det bland annat att alla är olika och har olika behov och därför är skolans uppgift att frambringa möjligheter för varje elevs kunskapsutveckling utifrån hans eller hennes egna förutsättningar och behov.⁶¹ Detta kan relateras till lärarna berättat om hur skolan arbetar för att ge eleven möjlighet för att få fullständiga betyg. De erbjuder eleverna studieforum som innebär att en eftermiddag i veckan är eleverna fria från lektioner men får möjlighet till extra stöd i respektive ämne. Skolan har även två resursdagar per termin där eleverna får hjälp i ämnen där det ligger efter. Förutom att lärarna på vederbörande skola försöker så gott de kan arbeta individanpassat arbetar skolan individanpassat under resursdagarna och på studieforumet.

4.1.2.3 Oförståeliga definitioner av kursmålen

En intressant aspekt är att mål endast förändras när kursplanerna och läroplanerna omarbetas. Frågan är om systemet beaktar olikheter. Dock måste eleverna känna till kursmålen eftersom det är de som skall realisera dem. När det gäller kursmålen visade det sig att de har en avgörande roll i elevernas möjligheter att nå målen, detta kan bero på att eleverna inte vet vilka målen är i respektive kurs eller att elever och lärare tolkar målen olika. En lärare sa:

⁶⁰ Dysthe Olga, *Dialag, samspel och lärande* 2003:80-81, 88-89

⁶¹ <http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamanca-deklarationen%20Nr4-1996.pdf>
1996:10

Ett problem är att eleven och läraren har olika tolkningar av mål och kriterier. Det är framför allt i ämnen där resultat och förmåga inte är direkt kvantifierbara. Tolkningsföreträdet hamnar ju hos läraren. En mindre duktig sådan kommer därför göra fel bedömning. (Lärare 3)

Detta kommer fram från fler lärare att det finns en risk att läraren själv inte kan definiera vad kursmålen innebär. En elev uttryckte följande i relation till kursplanerna:

Början av varje termin visar lärarna kursplanen, men jag förstår det inte och jag bryr mig inte om den alls. (elev 3)

En annan elev uttrycker det så här:

Kursplanen är något läraren går igenom början av terminen, men jag lyssnar inte ens när läraren går igenom den för jag förstår inte ens det. Haha, jag minns en gång då en elev frågade läraren vad en av punkterna i kursplanen innebar och läraren kunde knappt förklara själv, hon flummade. (elev 1)

Lärarna i studien anser att lärare bör först och främst medvetengöra för eleverna vad det innebär att arbeta efter mål. Lärarna i studien är överrens om att eleverna väldigt sällan självmant tar reda på vad som krävs i respektive kurs och detta innebär att läraren har en viktig uppgift att se till att eleverna känner till de olika kursmålen och vad som gäller och vilka kunskaperna är. Vygotskij säger att lärarens roll är att vara en handledare och inte kunskapsförmedlare och maktutövare, detta innebär att läraren har ett stort ansvar att handleda eleverna och ge dem det eleverna behöver för att uppnå målen.⁶² På skolverkets hemsida står det att kursplanerna är ett dokument till lärarna och är inte fulländade förrän läraren gemensamt med eleverna har diskuterat hur kursplanerna ska arbetas med i undervisningen. Skolverket kalla detta för deltagande målstyrning.⁶³

Det visade sig att min studie, enligt de processrelaterade faktorerna att betyget kan avgöras beroende på hur relationen mellan elev och lärare är. Även den enformiga undervisningen var enligt informanterna en orsak till elevernas svårigheter att nå målen. Likaså elever och lärares svårigheter att definiera kursmålen. Jag hoppas att min studie även kan bidra med en diskussion kring mentorsrollen.

Mentorsrollen och mentorstiden som alla elever i Sverige har en gång i veckan borde få en högre betydelse, mentorn och eleverna kan bygga upp en relation och i ju med

⁶² Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande* 2003:80-81, 88-89

⁶³ <http://www.skolverket.se/sb/d/1597> 2008-11-23

får mentorn mer tid att se över sina elevers situation i skolan och hemmet för att sedan få stöd från elevvårdsteamet om behovet finns. Detta kan bidra till bättre skol- och hemmiljö för eleverna.

En annan viktig diskussion som jag vill att min studie skall bidra med är att politiker, skolledning, lärare, elever och föräldrar gemensamt diskuterar kursmålen och dess innebörd så alla i skolan förstår syftet med kursen och vad som skall uppnås innan kursen slut. Målet är att alla ska förstå kursens syfte och mål och detta kan höja undervisningens kvalitet.

4.1.3 Systemrelaterade faktorer

Intervjuerna med lärarna kom det fram att de systemrelaterade faktorerna var en betydande faktor när det gäller elevernas möjligheter att nå målen. Ingen av eleverna nämnde systemrelaterade faktorer. Jag kommer att presentera lärarnas uppfattning om de systemrelaterade faktorerna. Den aspekt som nämndes av lärarna var organisatoriska problem.

De systemrelaterade faktorerna åsyftar exempelvis på det nationella styrsystemet, det vill säga faktorer som den enskilda skolan på kort sikt inte kan ha verkan på. Studien förevisade att de systemrelaterade faktorerna i egenskap av betygssystem och krav i styrdokument inte var omedelbara anledningar till elevernas ofullständiga betyg, men studien påvisade att behörighetsreglerna till gymnasieskolan förorsakade en prioritering av stödåtgärder när det gäller behörighetsgivande ämnena; engelska, svenska och matematik. Denna kategori var inte lika frekvent som de andra två i skolverkets studie men min studie visade att de systemrelaterade faktorerna är av lika stor betydelse när det gäller elevers möjligheter till måluppfyllelse.⁶⁴

4.1.3.1 Problem i organisationen

Enligt lärarna har verksamheten i sig en betydande roll när det gäller elevers möjlighet till måluppfyllelse. Problem som dök upp under intervjuerna var allt för

⁶⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=871> 2001:38 & 39

stora grupper kan leda till att läraren inte kan ge alla elever den uppmärksamheten de behöver och behovet av stöd från elevvårdsverksamheten. En lärare uttryckte:

Det behövs fler lärare och mindre undervisningsgrupper och stöd av elevvårdsverksamheten (specialpedagoger). Vi har sedan hösten 2009 en resurslärare som finns tillgänglig för eleverna hela skoldagen (både under lektionstid och på rasterna), vilket är oerhört bra. Nackdelen är att vi inte har en specialpedagog just nu, det börjar en början av nästa år. (Lärare 3)

En annan lärare sade:

Vi behöver ha tillgång till specialpedagoger i skolan så de kan vara delaktiga i planeringen av vilka resurser jag behöver till respektive elev. Jag tror även att ett aktivt mentorskap hade ökat möjligheterna för eleverna i flesta fall. (Lärare 2)

De har visats sig att vederbörande skola upplevs ha för stora undervisningsgrupper för att kunna tillgodose varje enskild elev. De vill ha mer hjälp eller rättare sagt närvarande specialpedagoger för att kunna ge den resurs respektive elev är i behov av. En specialpedagog är en oerhört essentiell komponent som bidrar till att höja kvalitén i skolans läromiljö. Det är specialpedagogerna som besitter kompetensen att arbeta med handledning och utvärdering.

Lärarna upplever även att det är nivåskillnader i klasserna och de stora klasstorlekarna gör att lärare inte hinner med alla elever. Men de anser sig ha goda förutsättningar eftersom skolan erbjuder eleverna\$ omprovstillfällen, två resursdagar per termin, studieforum en dag i veckan och att ge extra stöd åt elever i svårigheter. Att fokusera sig helt på elever i svårigheter kan även bidra till att engagerade elever kommer i skymundan vilket kan leda till att lärandet blir allt för lågt för att de begåvade eleverna skall få utvecklas. Detta innebär att beroende på vilket betyg eleven strävar mot avgörs hjälpen. Det är ett dilemma att anpassa efter varje elev, dagens lärare har så många uppgifter så risken finns att tiden inte räcker till. Vygotskij poängterar vikten av praktiska och intellektuella hjälpmedlen som finns disponerat för att handla och få kunskap om omvärlden.⁶⁵

Lärarna berättade även att de elever som har varit i behov av stöd har fått arbeta enskild med specialpedagogen. Detta innebär att skolan arbetar exkluderande. Detta diskuterar Emanuelsson, att behoven ofta tillgodosågs eller tillgodoses fortfarande genom specialundervisning eller av andra typer av individbehandlingar och just

⁶⁵ Dysthe Olga, *Dialog, samspel och lärande* 2003:42-47

därför skapades allt fler smågrupper som namngavs efter respektive diagnos som sattes på den enskilde individen. Detta tillvägagångssätt skulle så småningom ge eleven möjlighet att gå i en vanlig normal klass. Frågan är om dessa elever får möjligheten att återgå till sin vanliga klass. Detta ger en segregering, man förväntar sig att specialpedagogen skall ta hand om ”problemet”. För att kunna höja kvalitén på läromiljö behöver skolor arbeta ”inclusive education” vilket innebär det att specialpedagogen behöver etableras i skolvardagen så han/hon finns närvarande i hela den pedagogiska gemenskapen vilket innebär ett inkluderande arbetssätt.⁶⁶

I Lpf94 föreskrivs det att undervisningen skall anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar. Vidare står det att elever med svårigheter skall få särskild uppmärksamhet för att uppnå målen för utbildningen. Samtidigt föreskrivs det att skolan skall sträva mot att varje elev kan värdera sitt studieresultat och utvecklingsbehov i förbindelse till kursplanerna. Detta fordrar att undervisningsmålen alltid prövas, resultaten följs upp, och evalueras och att nya arbetsmetoder prövas och utvecklas.⁶⁷ Som jag tidigare har nämnt krävs det en aktiv läromiljö, närmare bestämt en aktiv elev och en aktiv lärare.

Min förhoppning är att bidra till en diskussion kring klasstorlekar och dess påverkan gällande elevernas skoltillvaro och möjligheter att nå målen. Jag vill även skapa frågor kring utformningen av stödinsatserna det vill säga att arbeta ”inkluderande”, ha en närvarande specialpedagog i den pedagogiska gemenskapen och inte enskilt i grupprum. Skolvärlden bör arbeta inkluderande och inte exkluderande.

⁶⁶ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> 2000-04-04

⁶⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:16

4.1.3.2 Vilka resurser behövs för att eleverna ska uppnå kursmålen?

De flesta lärarna upplever att det administrativa arbetet tar väldigt mycket tid ifrån eleverna och planering och upplägg av lektioner. Lärarna ansåg att mycket av deras tid går åt administrativa uppgifter såsom frånvaroregistrering, CSN- varningar, åtgärdsprogram etc.

Både kuratorn och lärarna påpekade att de inte har en specialpedagog för närvarande vilket leder till att det blir svårt att anpassa undervisningen till varje enskild elev eftersom varken kuratorn eller lärarna besitter den kompetensen. Den bristande kompetensen kan vara en orsak till att eleverna inte når målen. För tillfället vet de inte vilka verktyg de behöver för att ge de stöd eleverna behöver. Kuratorn uttryckte:

Det gäller att vara tydlig, eleverna måste veta vad de ska göra, får vi det att funka, det vill säga så fort de kommer efter att de får reda på vad de ska göra för att komma i kapp så vinner vi mycket arbetstid. Sedan gäller det att någon frågar efter dem. Försvinner en elev, om eleven inte är i skolan då gäller det att fråga efter eleven.

Om läraren handleder, har god relation och tydlig kommunikation med eleven samt att läraren skapar läromiljö där eleverna utbyter kunskaper och lär sig av varandra och framför allt att läraren organiserar en miljö där eleverna lär sig hur man lär sig själv så tror jag att eleverna självmant tar igen gamla uppgifter.

Skolor bör ha en närvarande specialpedagog så lärare kan fokusera sig på eleverna när kursmålen och på deras personliga utveckling. Det handlar om att omfördela uppgifterna så skolpersonalen kan arbeta effektivt. Lärarens roll är också att omhänderta elevernas studier och ha kontakt med föräldrarna. Lärarna bör ha kännedom om elevernas sociala situation men grundarbetet vad gäller elevernas sociala situation bör ses om av elevvårdsteamet.

4.1.3.3 Skolledningens ansvar

För att kunna nå kunskapsmålen behövs det en skolledning som planerar, organiserar och alstrar förutsättningar för samtlig personal i skolan. Juridiskt har varje skola en

skyldighet att skapa läromiljöer där man tillgodoser den enskilda eleven.

Skolledningen skall skapa förutsättningar och goda läromiljöer men frågan är om de uppfyller detta. En lärare uttryckte:

Det är viktigt att skolledningen tar sitt ansvar, de vet vad som gäller men det är inte alltid de tar sitt ansvar. Det är nog inte många skolledningar som gör det. Skolledningen behöver gemensamt med lärare och elever formulerat ett gemensamt mål för verksamheten annars finns det en risk att styrningen splittras vilket också leder till att lärare och elever får svårt att genomföra sitt uppdrag. Skolledningen måste ha förståelse för vad vi lärare har att arbeta med. (lärare 1)

Det innebär att skolpersonalen behöver samverka och arbeta fram en gemensam vision som alla kan arbeta efter och som är distinkt. En skolledning måste arbeta strukturerande, i vederbörande skola finns det en vision men den är otydlig vilket gör det svårt för lärarna att arbeta med den. En lärare sade:

De problem jag upplever här i skolan gäller elevhantering och dokumentation. Det är en ung skola och har en del att arbeta med. Det vi behöver arbeta med är kommunikationen mellan de olika leden. Skolledningen behöver ta mer ansvar. (lärare 3)

Jörgen Sandbergs skriver i sin studie *Ledning och förståelse – ett kompetensperspektiv på organisationer* att man kan dra slutsatsen att trots att skolledningen har utarbetat en distinkt vision så tycks skolpersonalen i alla fall arbeta på likartat sätt som förr. Anledningen till detta kan vara att ledare vanligen är retoriska dock inte praktiska. Ledningen vet inte hur de ska leda och inverka på personalen till en förståelse. Sandberg skriver vidare att det är essentiellt att föra en dialog med medarbetarna om skolverksamheten för att kunna alstra reflektion över sitt egna och ens kollegors förståelse av samma arbete.⁶⁸

4.1.3.4 Läromiljön

På vederbörande skola upplevde lärarna att mindre klasstorlekar och goda resurser såsom specialpedagoger behövs i skolverksamheten.

Vi behöver bättre stöd från elevvårdsverksamheten och personligen vill jag ha specialpedagoger närvarande i undervisningen. (Lärare 3)

⁶⁸ Sandberg, J., & Targama, A, *Ledning och förståelse- ett kompetensperspektiv på organisationer*. 1998:12

Det framkom under intervjuerna med lärarna att de inte har någon specialpedagog för närvarande, men de har rekryterat en som skall börja vid årsskiftet. I början hade de en specialpedagog som inte klarade av jobbet, därefter hade de konsulter men detta godkände inte skolinspektionen. För tillfället får elever som har inlärningssvårigheter vara utan specialpedagog, detta innebär att lärarna har ansvaret, de ger eleverna uppmärksamhet och stöd men de har inte kunskaperna som krävs, vilket kan försämra deras möjligheter att uppnå kursmålen.

Detta kan vara återkommande problem i skolor idag, att det inte finns tillgängliga specialpedagoger. Eleverna ges inte möjligheten att få stöd och risken finns att eleven tappar all intresse för skolan om inte hans eller hennes behov tillgodoses för att kunna uppnå målen. Det är oerhört viktigt bland yngre elever, får inte barnen hjälp redan som barn då är risken står att hela skolresan blir en genomtränglig väg med svårigheter och i värsta fall förlorar eleven självförtroendet och intresset för skolan. Att ge specialpedagogisk ansvar till lärare utan den kompetensen är oerhört riskabelt och utebliven stöd kan vara avgörande för måluppfyllelsen.

I intervjuerna med eleverna framkom det att de har fått hjälp från specialpedagoger men för tillfället finns ingen specialpedagog vilket ger lärarna ansvaret. Lärarna hjälper eleverna inför prov och läxförhör. De nämnde som jag tidigare har skrivit om, att det finns resursdagar, studieforum om omprovsdagar där eleverna har möjlighet att få hjälp att nå kunskapsmålen. En elev uttryckte:

Det är olika från lärare och lärare, vissa lärare är väldigt noga med att eleverna blir minst godkända medan andra lärare inte bryr sig lika mycket. (elev 3)

Detta innebär att det inte räcker med goda resurser utan ledarskap, entusiaster och ämnesöverskridande arbetslag som essentiella skolutvecklingsfrämjande styrkor är essentiellt vad gäller elevernas utveckling. Det framhövdes bland eleverna att lärarna på skolan är väldigt engagerade, man får den stöd man är behov av och gemensamt planerar man en bättre struktur när det gäller kunskapsöverföringen men eleverna poängterade att bristen ligger i otillgängliga lokaler, trevligare gemensamma lokaler för eleverna och att läraren har tillgång till den resurs som behövs.

I Lpf94 är att undervisningen skall anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar. Vidare står det att elever med svårigheter skall få särskild uppmärksamhet för att uppnå målen för utbildningen. Skolan har till uppgift att förtydliga för elev och förälder vilka mål och krav utbildningen och framför allt tydliggöra de skyldigheter och rättigheter elever och föräldrarna har.⁶⁹

Kinge diskuterar att man bör fokusera sig på elevens starka sidor och inte på elevens negativa beteende för dessa förstärks då.⁷⁰ I skolverkets *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram* står det just om detta, att skolan bör fokusera sig på elevens starka sidor parallellt med att stödja eleven i de förhållanden som eleven har svårigheter. En utförlig bedömning av elevens förmåga är en förutsättning för att verklighetssinnade mål ska kunna formuleras.⁷¹

4.1.3.5 Relationen mellan de olika leden i skolverksamheten

Lärarna uttryckte att det borde finnas mötesplatser där skolledning, politiker, lärare, föräldrar och elever får möjligheter att utveckla och höja kvaliteten i verksamheten. Lärarna är överrens om att relationen mellan olika stadier har en betydelse för eleverna ska nå målen.

Politikerna borde få vara ute i verksamheten, det vill säga se vardagen för att se hur svårt det är att följa uppdraget ibland. De olika beslut som tas gör att lärarna arbetar med nya regler och lagar hela tiden vilket kan påverka lärarna negativt men de måste följa upp det som beslutas även om det försvårar arbetet. Andy Hargreaves i *Läraren i det postmoderna samhället* (1998) skriver han om att politiker måste ner på ”golvet” där verksamheten pågår för att kunna förändra lärarna och skolverksamheten. Hargreaves menar att politikerna framhåller förändringar i skolan med diagram och menar just därför att lärarna måste vara delaktiga för att någon skolutveckling skall kunna ske. Vidare menar han att det krävs mer än nya undervisningstekniker och ändringar i läroplanerna samt att lärarrollen har blivit allt mer rutinartad och okvalificerat. Lärarna möter allt oftare nybildningar under villkor och ökad press⁷²

⁶⁹ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:4

⁷⁰ King Emilie, *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*, 2000:9

⁷¹ Skolverkets *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram* 2008:16

⁷² Hargreaves, A., *Läraren i det postmoderna samhället*. 1998: 26-28

Skolledningen bör skapa goda förutsättningar för lärarnas lärande och ta tillvara detta lärande och dra nytta av det ambition att påverka och anpassa sig till omvärlden. Då har skolledningen lyckats skapa en lärande organisation där eleverna får möjligheten att nå kunskapsmålen.⁷³

Lärarna uttryckte att en samverkan mellan grundskola och gymnasieskola inte finns idag men de anser att det skulle kunna öka möjligheten för eleverna att uppnå målen. Lärarna anser sig vilja arbeta över gränserna för att förstå varandra men detta måste organiseras uppifrån anser mina informanter. Lärarna menar vidare att de inte orkar ta det själva. Frågan är hur överlämningen skulle ske och om det ens skulle fungera. Kuratorn i skolan uttryckte:

Ja, frågan är när man ska hinna med det, samma resurs samma stöd som grundskolan, nu får vi uppfinna hjulet, en diagnos är ingenting, det står att eleven har läs och skrivsvårigheter och en rekommendation. Vi vet vad som funkar så flyttar vi bara över dem kunskaperna och göra samma sak, eleverna behöver inte få ett klapp hela tiden, vi har 25 elever med diagnoser men vi har inte satt igång arbete, hade vi kunnat lyfta över från kommunens sida hit, då hade vi kunnat gå igenom varje elev under elevkonferenserna.

Detta hade inneburit sparad tid och kraft för både lärare och elev och detta hade ökat elevernas möjligheter att uppnå kursmålen. Samarbetet hade gett en enorm insyn i hur och vad man har arbetet med, med respektive elev. En diagnos har varit en inträdesbiljett till skolans resurser för elever med behov av stöd. En diagnos är en förutsättning för att få stöd. Såsom Emanuelsson säger verkar behoven av diagnoser av olika funktionshinder, syndrom eller brister hos enskilda elever växa och tillämpas för att ge särskiljande behandling. Emanuelsson påpekar att problemet inte ligger där utan att det handlar om att förbättra kompetensen, samarbete och arbetssätt.⁷⁴ Detta kan vara en lösning till hur man ska forma verksamheten vad gäller elevernas måluppfyllelse.

⁷³ Ohlsson Jon(red), *Arbetslag och lärnade – lärarens organiserande av samarbete i organisationspedagogisk belysning*. Lund: Studentlitteratur 2004:34

⁷⁴ <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> 2000-04-04

4.1.4 Omotiverade elever

Som vi har sett hittills kan orsakerna till att elever går ut med ofullständiga betyg vara många. Hela denna cirkel där elevens hemförhållande, skolsituation, lärarens roll, skolledningens ansvar, politikernas beslut, brist på kompetens på skolorna avgör elevens motivation för lärande. Om det brister i någon del av denna cirkel så kan det vara avgörande för elevens målpuppfyllelse. Detta leder till brist på skolengagemang och skolk. En elev uttryckte;

För min del så kan det också bero på mig själv, allt är ju inte lärarens fel även om elever väldigt gärna vill skylla på dem. Det är ju lättast att skylla på någon annan, haha
(elev 1)

En annan elev uttryckte;

Jag och säkert fler elever är skoltrötta, man orkar inte med allt. Det är mycket press från skolan, man kan ha flera prov i veckan. Jag i alla fall blir så stressad och det kan leda till att jag skiter i det och då halkar jag efter ännu mer. (elev 2)

Den tredje eleven sade;

Det har så mycket att tänka på och då orkar jag inte tänka på läxor och prov. Och sen är det alltid något nytt i skolan, man blir fan förvirrad.
(elev 3)

Kuratorn nämnde även detta:

Ett problem är ju att eleverna börjar undvika att komma hit, kommit så långt efter så de struntar att komma hit.

Viktigaste uppgiften är att larma att eleven inte är på plats och börja med att få eleven att gå till skolan. Detta nämner även Säljö att det är viktigt att fånga upp eleverna i tidigt stadier så de inte kommer bort på vägen.⁷⁵ Ovanstående problem som eleverna nämner kan beror på hela skolverksamheten och självfallet hemförhållanden. Skolans och lärarnas uppgift är att organisera den sociala och den pedagogiska miljön så eleverna kan uppfostra sig själva samt att kontrollera att interaktionen mellan eleven och denna miljö fungerar. Genom en välplanerad verksamhet med kompetens kan eleverna uppleva trygghet och motivation.⁷⁶

⁷⁵<http://vrdoc.vr.se/Tidigare+nummer/Visa+ett+tidigare+nummer/Detailj+tidigare+nummer/?contentId=5430&isueContentId=5427>

⁷⁶ Dysthe *Olga*, *Dialag, samspel och lärande* 2003:80-81, 88-89

En elev nämnde även att han kände ibland att det inte spelade någon roll vad han lämnade in, han lyckades aldrig få godkänt. Om en elev trots ansträngningar inte når upp till målen så kan det leda till att eleven tappar den lilla stimulansen eleven har till fortsatt lärande. Om resultatet av nedlagt arbete aldrig duger så finns det en stor risk att eleven aldrig känner sig betydelsefull. Eleverna behöver uppleva skolan som meningsfull vilket innebär att studierna måste utformas på ett sådant sätt att de kan tillämpa kunskaperna utanför skolans i skiftande kontexter. Lärarens och skolans huvuduppgift är att handleda och med rätt handledning, miljö, redskap och stöd så lär sig eleverna hur man lär sig själv.

Skolan är inte en förberedelse inför livet snarare är skolan livet självt, eftersom eleverna går till skolan varje dag. Både elever och lärare uttryckte att elevens hela livssituation, såsom skoltrötthet, dåliga förkunskaper, inga livsmål, ingen bryr sig om dem och har ingen förebild hemma kan påverka elevernas måluppfyllelse avsevärt. Eleverna ger inte hela ansvaret till lärarna när det gäller eleverna måluppfyllelse utan en del elever är inte skolengagerade eller skoltrötta vilket leder till skolk. Eleverna anser att läraren skall motivera och handleda eleverna men det är upp till var och en att ta emot den hjälp lärarna erbjuder. Insatser kan inte planeras utan elevens aktiva deltagande. Kuratorn uttryckte:

Åtgärdsprogrammet ska följas upp regelbundet, hela tiden då ser man ifall det här har stämt, när lösning inte ger resultat, om man har skrivit åtgärdsprogram och eleven har inte blivit bättre, kommer inte eleverna hit då spelar det ingen roll, de elever som vill och har ett åtgärdsprogram så har det hjälpt.

Motivation var ett återkommande tema i alla informanters resonemang men samtidigt nämndes elevens motivation i relation till de förutsättningar eleven fick i skolans.

Som jag nämnde tidigare så har den ovannämnda cirkeln där elevens hemförhållande, skolsituation, lärarens roll, skolledningens ansvar, politikernas beslut, brist på kompetens på skolorna en avgörande roll gällande elevens motivation för lärande. Om det brister i någon del av denna cirkel så kan det vara avgörande för elevens måluppfyllelse. Finns det inga förutsättningar, det vill säga den stöd eleven är i behov av så kan det leda till att eleven tappar all lust till lärande.

5. Diskussion

Under rubriken diskussion kommer jag att diskutera min undersökning i helhet.

5.4 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att undersöka lärares och elevernas uppfattning om varför elever går ut med ofullständiga betyg och vilka resurser de anser behövs för att eleverna skall kunna uppnå målen. Genom denna återanvändning av elevernas respektive lärarnas erfarenheter, ämnar studien lyfta fram betydelsefulla kvalitativa perspektiv i arbetet med elever som går ut med ofullständiga gymnasiebetyg. Förhoppningsvis kan studien utgöra ett informationsunderlag i användningen av gymnasieskolans integrerande stödinsatser.

I följande avsnitt kommer jag att diskutera de slutsatser som jag har kommit fram till genom mina huvudfrågor; 1) *Många elever går ut med ofullständiga betyg, vilka orsaker menar lärarna ligger till grund för detta. Vilka resurser anser lärarna att det behövs för att nå målen?* 2) *Många elever går ut med ofullständiga betyg, vilka orsaker menar elever ligger till grund för detta. Vilka resurser anser eleverna att det behövs för att nå målen?*

5.4.1 Faktorer som påverkar elevernas möjligheter att nå kunskapsmålen

Diskussionen om varför elever går ut med ofullständiga betyg har pågått i många år och likväl har diskussionen inte kommit längre än den gjort. Det är beaktansvärt då det finns tidigare forskning och självfallet elever och lärare som är på ”golvet” som ger konkreta förslag till förbättringsåtgärder. Målet för alla skolor bör vara att få eleverna att nå målen men hur skall detta uppfyllas då det ofta saknas behövlig kompetens och gemensam formulerade mål för hela skolan?

Till skillnad mot skolverkets studie *Utan fullständiga betyg* så visade det sig i min studie att de systemrelaterade faktorerna var av lika betydelse när det gäller elevernas möjlighet till måluppfyllelse. Lärarna i min studie kom med idéer om vad som kan förbättras i skolverksamheten för att alla elever ska få de förutsättningar de behöver för att uppnå ett fullständigt betyg. Det lärarna upplevde var att lärarrollen har förändras, där administrativa

uppgifter har blivit en stor del av lärarrollen. Tiden räcker inte till då lärarna får nya rutiner och projekt och nya uppdrag att genomföra. Om nya rutiner skall fastställas är det viktigt att skolverket eller skolledning inför väl genomtänka och strukturerade rutiner för skolan. Just därför är det viktigt att låta elever och lärare vara delaktiga i arbetet om nya förbättringar i skolvärlden då det är de som är på ”golvet”. Detta är ett sätt att höja kvalitén i skolan och att visa respekt för lärarna, görs inte detta är risken stor att lärarna upplever uppgivenhet vilket kan påverka eleverna möjligheter att nå målen.

Lärarnas roll är inte enbart att undervisa, idag har lärarrollen blivit helt annat. Lärarna spenderar mycket tid på elevvård idag. Den psykosociala och den socioekonomiska situationen eleverna lever har av stor betydelse när det gäller eleverna måluppfyllelse anser både lärare och elever. Samverkan mellan alla institutioner som berör en elevs liv bör vara en väg mot ett stadigare liv och motivation till inläring. Om alla skolor skulle satsa på behövlig kompetens och skapandet av goda relationer mellan elev och skolpersonal samt relationen mellan de olika skolstadierna redan i tidig ålder så hade skolorna idag sparat en massa resurser, tid och pengar.

Skolpersonalen gemensamt borde diskutera hur de avser att möjliggöra för alla elever att nå målen. Det är viktigt att skolverksamheten ser detta som investering att hjälpa eleverna och inte som en börda. Även det individuellt utvecklingsplan kan i många fall uppfattas som en belastning snarare än ett medel att höja kvalitén i skolan. Det är av högsta prioritering att utveckla och höja kvaliteten i verksamheten och detta kan ske genom att skolledningen gemensamt med lärare, elever och möjligtvis engagerade föräldrar kommer överrens om vad man menar med kvalitet och vad man skall sträva efter. Begreppet är komplext och elever, föräldrar och skolpersonal kan definiera begreppet kvalitet helt lika. Skolan är en kollektiv angelägenhet och just därför är det viktigt att den regleras och formas i kollektiv och demokratisk prägel där människor i samtal med varandra gemensamt alstrar och utformar skolans verksamhet. I Lpf94 står det även att undervisningsmålen skall ständigt prövas, resultaten följas upp, utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Om inte skolan är sammanhållen och målet otydligt försvåras arbetet avsevärt. Det är oerhört viktigt att skolan arbetar mot samma mål. Om skolledningen tar beslut som påverkar verksamheten negativt kan detta påverka elevernas möjligheter att nå målen.

5.4.2 Behövliga resurser mot måluppfyllelsen

En samverkan mellan och inom skolorna hade varit av stor betydelse då skolpersonal hade fått en helhetsbild av elevens skolgång. Istället för att uppfinna hjulet själva så flyttar man över kunskaperna och gör exakt samma sak som förra skola gjorde för respektive elev.

Det har även visat sig att elevvårdsteamet borde få mer plats i skolverksamheten. Detta kan innebära att lärarna kan fokusera sig på undervisningen men samtidigt aktiv se hur eleverna har det men att om ett problem upptäcks vidareföra det till elevvårdsteamet då det handlar om elevens sociala situation. Detta kanske hade löst tidsbristen som många lärare pratar om idag, genom ett närvarande elevvårdsteam kan man tillgodo se varje elevs behov. Risken finns även att elever som strävar efter ett högre betyg försummas då lärarna behövs hos elever med svårigheter. Om skolor arbetar inkluderande, det vill säga att specialpedagog eller resurslärare finns i klassrummet så kanske det hade ökat elevernas möjligheter att nå målen. Detta kan underlätta för elever som inte förstår den ordinaries instruktioner och finns det en tillgänglig resurs i klassrummet så ökar chansen till måluppfyllelse och man sparar tid.

Det är även väldigt viktigt att skolledningen känner till verksamheten och omorganiserar verksamheten om det brister någonstans vilket kan leda till att eleverna inte når målen. Detta innebär att det behövs starka engagerade, eldsjälar i verksamheten som vill ha en väl organiserad läromiljö för eleverna. Relationen mellan de olika leden har visat sig vara oerhört viktig för att få de maximala förutsättningarna för måluppfyllelse. Skolledningen och självfallen politiker som tar beslut bör finnas på ”golvet” och föra en dialog med elever och lärare om hur det är i skolvardagen. Ännu viktigare är det att skolledning har en bra relation med lärarna och eleverna. Finns det ingen relation finns risken att arbetet mot måluppfyllelse försåras.

När det gäller kursmålen är det viktigt att lärarna själva förstår målen så de kan förklara målen för eleverna så de får en förståelse över vad de skall göra i respektive kurs. Detta kom även fram i studien att vissa lärare inte förstår kursmålen själva vilket kan leda till svårigheter för eleven. Att kursmålen är tolkningsbara är ett problem i sig, en dålig sådan kan göra fel

bedömning. Detta kan skilja sig emellan lärare i samma skola och mellan olika skolor. Detta behöver egentligen ändras så skolan blir en jämlik skola. En förändring till ett mer tydligt betygssystem kan innebära att relationen till eleverna inte har någon påverkan i betygssystemet. Likväl kan ett samarbete mellan skolor eller om staten inrättar nytt system där det står klart och tydligt hur och vad lärarna skall undervisa för att alstra en likvärd bedömning. Relationen mellan grundskola och gymnasieskola kan ge eleven möjligheten att uppnå rättvisa mål. Eleverna kommer med varierande kunskaper beroende på vilken skola de kommer ifrån. Sammanfattningsvis innebär det att skolor bör ha en god relation mellan olika myndigheter och individer som påverkar skolvärlden detta kan ge en ökad förståelse hos alla, närmaste bestämt elever, lärare, ledning och politiker. Genom detta samarbete kan möjligtvis allt fler elever nå målen.

5.4.3 Arbetet mot ökad måluppfyllelse

Det jag anser är av högsta prioritering för att kunna utveckla och höja kvaliteten i verksamheten är att skolledningen gemensamt med lärare, elever och föräldrar kommer överrens om vad man menar med begreppet och vad man skall sträva efter. Begreppet är komplext och elever, lärare och skolledare kan definiera begreppet kvalitet helt olika. Även kursmålen bör diskuteras mellan ovanstående led. Politiker, skolledning, lärare, elever och föräldrar gemensamt diskuterar kursmålen och dess innebörd så alla i skolan förstår syftet med kursen och vad som skall uppnås innan kursen slut. Målet är att alla ska förstå kursens syfte och mål och detta kan höja undervisningens kvalitet. Skolan är en kollektiv angelägenhet och att den därför ska regleras och formas i kollektiv och demokratisk prägel där människor i samtal med varandra gemensamt alstrar och utformar skolans verksamhet. Man borde framhäva vikten av en dialog mellan dessa leden

Relationen mellan de olika leden, lärare och elev, lärare och skolledning, skolledning och politiker, förälder och skolledning, förälder och politiker är oerhört viktigt för elevernas måluppfyllelse. Hela skolverksamheten måste vara välplanerad samt att samverkan förekommer i verksamheten så alla kan bidra till elevernas måluppfyllelse. Jag hoppas att min studie kan bidra till diskussion kring relationen mellan de olika leden och se dess stora innebörd för elevernas möjligheter att nå målen.

Den goda relationen kan förändra elevernas hela livsmiljö så eleven upplever trygghet både i skolan och i hemmet vilket kan leda till motivation och lust till lärande. Relationen kan skapa förtroendet om elevernas hela livssituation, vilket också skapar gynnsammare förutsättningar för stödinsatserna som blir lämpade efter elevernas behov. Mentorstiden bör framhävas det är där relationen startar och byggs på och det är där man kan förändra elevernas svårigheter. Och det är där elevvårdsteamet får en betydelsefull roll att se över eleverna genom mentorn. Även betydelsen av resurslärare borde framhävas i dagens skola. Detta kan bidra till bättre skol- och hemmiljö för eleverna.

En annan intressant aspekt är att framhäva arbetssättens variation betydelse för elevernas målpuppfyllelse. I den traditionella undervisningen menar man att läraren är förmedlare och eleverna mottagare. I dag menar vi däremot att eleverna är aktivt sökande efter kunskap. Detta innebär att eleverna skall vara med i undervisningens utformning. Frågan är om detta sker i praktiken? Detta borde diskuteras med tanke på att vi idag har vetenskap om hur lärande befrämjas.

Min förhoppning är att bidra till en diskussion kring klasstorlekar och dess påverkan gällande elevernas skoltillvaro och möjligheter att nå målen. Jag vill även skapa frågor kring utformningen av stödinsatserna det vill säga att arbeta ”inkluderande”, ha en närvarande specialpedagog i den pedagogiska gemenskapen och inte enskilt i grupprum. Skolvärlden bör arbeta inkluderande och inte exkluderande.

En annan aspekt är att varje lärarestudent bör få till viss mån utbildning inom specialpedagogik så det kan ske naturligt i undervisningen. Det är essentiellt att bygga upp en rättvis skola så alla elever får samma chans och det är även betydelsefullt för samhällsutvecklingen. Ur ett samhällsperspektiv innebär det att vi betalar för en utbildning på tre år som de ändå inte har när de går runt härifrån, detta resulterar till att samhället blir tvunget att betala en gång till i form av komvux eller folkhögskola. Detta är ett bekymmer att vi inte får ut ungdomarna, dels som arbetskraft och att de inte är färdigutbildade när vi har bestämt oss för det. Dessa ungdomar förskjuter vuxenlivet då de aldrig blir färdiga med sina studier.

5.4.4 Rekommendationer

En intressant framtida forskning är att göra en liknande studie där man kan jämföra vederbörande skola med den andra skolan som har samma skolledning. Detta för att se om det skiljer sig i skolans bemötande av svårigheter. En kvalitativ och kvantitativ undersökning för att öka möjligheten till generalisering.

En annan intressant forskning skulle kunna vara att undersöka hur elever som når målen ser på problematiken kring elever som inte går kunskapsmålen. Här kan man göra både en kvalitativ och kvantitativ undersökning.

7. Referensförteckning

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, Studentlitteratur AB, 2000

Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Studentlitteratur: Lund.

Hargreaves, A. (1998). *Läraren i det postmoderna samhället*. Studentlitteratur: Lund.

Kinge, E. (2000). *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*. Studentlitteratur: Lund.

Ohlsson Jon(red), (2004) *Arbetslag och lärande – lärares organiserande av samarbete i organisationspedagogisk belysning*. Lund: Studentlitteratur

Steiner Kvale & Svend Brinkmann (2009), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur Lund

Vygotskij, Lev; Lindqvist, Gunilla, *Vygotskij och skolan : texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*, Lund Studentlitteratur 1999:21

Widerberg Karin, *Kvalitativ forsknings i praktiken* 2003. Studentlitteratur, Lund

7.1 Internetadresser

Emanuelsson, I. (2000). *Hotet mot en skola för alla*.
<http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E5B> (2000-04-04).

Nilsson, A. (2003). *Vad är normalt? – satsning på forskning om hur vi ser på skolbarn i svårigheter*.
<http://vrdoc.vr.se/Tidigare+nummer/Visa+ett+tidigare+nummer/Detailj+tidigare+nummer/?contentId=5430&issueContentId=5427>

Skolverket hemsida (2001). *Ofullständiga betyg* (2008-07-24).
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=871>

Skolverkets hemsida (2008). Skolverkets allmänna råd. *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram*. (2008-07-24).
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1786> ,

Skolverkets hemsida. (2001). *Att arbeta med särskilt stöd med hjälp av åtgärdsprogram*.
www.skolverket.se (2008-07-24).
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=888>

Skolverkets hemsida. Myrberg, M. *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*.

www.skolverket.se (2008-07-24).
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=791>

Skolverkets hemsida, Senast granskad: 23 november 2008
<http://www.skolverket.se/sb/d/1597>

Skolverkets hemsida, utgiven 2006.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>

Svenska Uneskorådets skriftserie nr 4, 1996. *Salamanca-deklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd*.
<http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamancadeklarationen%20Nr4-1996.pdf>
Nr 4 1996

Vetenskapsrådet, 2002 ,
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf Senast uppdaterad: 2009-05-07

7.2 Tidsskrifter

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>, 2006:4

Lärarnas tidning, *Lärare saknar stöd för utsatta elever*, nummer 18, 13-26 november
2009 årgång 20

Bilaga 1

Intervju Elev

- ✓ Ålder och namn
- ✓ Antal år på vederbörande skolan
- ✓ Vilka var dina förväntningar om att börja på individuella programmet?
- ✓ Assistenthjälp? I sådan fall hur fungerar det enligt dig? Vad bidrar assistent med?
- ✓ Beskriv din skola, det vill säga skolmiljön? Skolkamraterna? Lärarna?
- ✓ Hur ser du på relation mellan dig och läraren? Mellan dig och skolledningen? Mellan dina föräldrar och skolpersonalen?
- ✓ Hur tycker du att det går för dig på den här skolan? Vad är bra respektive dåligt?
- ✓ Hur ser du på dina chanser att uppnå kursmålen?
- ✓ Hur ser du på skolans uppgift att hjälpa dig nå målen? På vilket sätt försöker skolan hjälpa dig att uppnå kursmålen? Vilket stöd får du för att nå kursmålen? Hur har det gått för dig?
- ✓ När och hur förstod du att du inte skulle få godkänt?
- ✓ Vad tror du att det beror på att elever inte når betyget godkänt?
- ✓ Har du upplevt olikheter mellan lärares arbetssätt?
- ✓ Tycker du att din relation med läraren påverkar ditt betyg?
- ✓ Känner du att du har elevinflytande i skolundervisningen?
- ✓ Hur har det gått för dig hittills? Har dina betyg förbättrats eller försämrats? Varför?
- ✓ Känner du till betygskriterierna för respektive ämne? Förstår du vad som skall göras i respektive kurs när du läser betygskriterierna?

Bilaga 2

Kurator (Biträdande rektor)

Basfakta

- ✓ Arbetat som kurator?
- ✓ Hur länge har du arbetat på vederbörande skola?
- ✓ Utbildning?

- ✓ Hur är den psykosociala miljön? Den lärande miljön? Hur är det att arbeta med dina arbetskamrater och elever? Vad är bra eller dåligt på skolan?
- ✓ Hur används din kompetens på skolan?
- ✓ Hur sker samverkan? Hur stödjer ni lärare?
- ✓ Har ni någon vägledande funktion? Skulle du vilja användas på annat sätt ?Hur?
- ✓ Hur fångar ni upp elever som är i behov av särskild stöd?
- ✓ Hur bidrar du med insatser?
- ✓ Har du erfarenhet av åtgärdsprogram? Vilken betydelse har åtgärdsprogrammet? Hur har elevens resultat följts upp och granskats?
- ✓ Hur arbetar er skola med att ge elever det stöd de är i behov av?
- ✓ Vilka arbetsformer ökar elevernas chanser för att få fullständiga betyg? Vad gör det svårt att rätta arbetsformerna efter elevens behov?
- ✓ Vilka hjälpmedel krävs för att målen ska uppnås i din verksamhet?
- ✓ Tror du att relationen mellan olika stadier (politiker, ledning, elever, persona, föräldrar) har någon påverkan? Tror du att dessa relationer påverkar elevens möjligheter att uppnå kursmålen?
- ✓ Hur ser du som kurator på lärarens roll i arbetet med att eleverna ska uppnå målen?
- ✓ Samarbete mellan grundskola och gymnasiet? Vad anser du om det?

Bilaga 3

Lärare

- ✓ Arbetat som lärare?
- ✓ Hur länge har du arbetat på vederbörande skola?
- ✓ Vad har du för utbildning?

- ✓ Hur är den psykosociala miljön? Den lärande miljön? Hur är det att arbeta med dina arbetskamrater och elever? Vad är bra eller dåligt på skolan?
- ✓ Vad tror du är anledningen till att elever inte når kursmålen?
- ✓ Vad anser du att man kan göra för att alla elever skall kunna nå kursmålen?
- ✓ Hur fångar ni upp elever som är i behov av särskilt stöd?
- ✓ Har du erfarenhet av åtgärdsprogram? Vilken betydelse har åtgärdsprogrammet? Hur har elevens resultat följts upp och granskats?
- ✓ Hur arbetar er skola med att ge elever det stöd de är i behov av?
- ✓ Vilka arbetsformer ökar elevernas chanser för att få fullständiga betyg? Vad gör det svårt att rätta arbetsformerna efter elevens behov?
- ✓ Vilka hjälpmedel krävs för att målen ska uppnås i din verksamhet?
- ✓ Tror du att relationen mellan olika stadier (politiker, ledning, elever, persona, föräldrar) har någon påverkan? Tror du att dessa relationer påverkar elevens möjligheter att uppnå kursmålen?
- ✓ Hur ser du på lärarens funktion i arbetet med att eleverna ska uppnå kunskapsmålen?
- ✓ Tror du att elevernas möjligheter att nå kunskapsmålen kan påverkas med tanke på att betygsriterierna är tolkningsbara?
- ✓ Samarbete mellan grundskola och gymnasiet? Vad anser du om det?